

**ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ФУНКЦИОНАЛНОГ
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ**

**ОСНОВНА ШКОЛА „ВЕЉКО ДУГОШЕВИЋ“
ТУРИЈА**

ЈУН, 2023.

1. УВОД

Основно образовање одраслих, оних који то нису стекли у школском узрасту од 7 до 15 година, је по карактеру опште образовање. При одабирању планова и садржаја рада води се рачуна да то буде складна комбинација која одговара потребама одраслих који већ поседују нека знања и животна искуства, а и своју струку.

Образовање одраслих јесте део јединственог система образовања Републике Србије, који обезбеђује одраслима током целог живота стицање компетенција и квалификација потребних за лични и професионални развој, рад и запошљавање, као и друштвено одговорно понашање. На основу **члана 101. став 4. Закона о основама система образовања и васпитања**, у Републици Србији се спроводи програм Функционалног основног образовања одраслих (ФООО) под називом „Друга шанса“. Наша школа је успешно отпочела реализацију овог програма од школске 2012/2013. године и континуирано га спроводи.

2. Полазне основе за израду програма

Основно образовање одраслих је конципирано и остварује се по моделу функционалног основног образовања одраслих.

ФООО је организациона и програмска целина у систему формалног образовања у којој одрасли стичу основно образовање примерено њиховим потребама, могућностима учења и потребама тржишта рада. Уз основно образовање, одраслима је омогућено да стекну и одговарајућу оспособљеност путем обуке.

Полазне основе за израду овог програма су:

1. Закон о образовању одраслих (Сл. гласник РС, бр. 55/13),
2. Правилник о наставном плану и програму основног образовања одраслих (Сл. гласник РС – Просветни гласник, бр. 13/13),
3. Правилник о условима у погледу простора, опреме, наставних средстава и степена и врсте образовања наставника и андрагошких асистената за остваривање наставног плана и програма основног образовања одраслих (Сл. гласник РС – Просветни гласник, бр. 13/13).

Циљ образовања одраслих

Циљ образовања одраслих је стицање опште културе и оног фонда знања из области општег образовања које ће полазницима користити у свакодневном животу и раду. Настоји се надокнадити пропуштени ниво знања из школског периода и добити сведочанство којим ће обезбедити даље напредовање у делатности којом се кандидати већ баве. Обавезно основно образовање одраслих намењено је свим лицима старијим од 15 година која су из било ког разлога прекинула или нису започела своје основно образовање и васпитање.

Програм се реализује кроз **три циклуса**, при чему сваки циклус траје по **једну школску годину**:

- **I циклус (еквивалент од I до IV разреда):** Обухвата основно описмењавање, развој основа функционалне писмености и стицање базичних животних вештина.
- **II циклус (еквивалент V и VI разреда):** Обухвата основе општег основног образовања кроз прилагођене наставне предмете.
- **III циклус (еквивалент VII и VIII разреда):** Обухвата завршни део основног образовања и стручну обуку за једноставна занимања (компетенције за тржиште рада).

Настава за полазнике организована је у складу са специфичностима и обавезама одраслих особа:

- Наставни часови трају **30 минута**, реализују се у блоковима од два или три часа.

- Рад се организује искључиво у **поподневним часовима**, уз флексибилан договор и усклађивање термина са полазницима.
- Примењују се савремене методе андрагошког рада које уважавају животно и радно искуство полазника.

Наставни план и програм Функционалног основног образовања одраслих саставни је део овог Школског програма и реализује се према утврђеном фонду часова за сваки предмет и циклус

Образовањем одраслих обезбеђује се:

- 1.) побољшање образовне и квалификационе структуре и утврђивање могућности запошљавања становништва;
- 2.) стварање основе за одрживи друштвено - економски развој Републике Србије;
- 3.) повећање професионалне мобилности и флексибилности радно активног становништва;
- 4.) смањење сиромаштва, остваривање једнакости, социјалне укључености и међугенерациске солидарности;
- 5.) унапређивање квалитета живота - личног, породичног, природног и социјалног окружења;
- 6.) развој демократије, интеркултуралности и толеранције;
- 7.) интеграција у европски друштвени и економски простор уважавањем европских оквира образовања.

3. Материјално-технички и просторни услови рада

Школа ће ове школске године за свој васпитно-образовни рад користити школску зграду у Турији:
Школска зграда у Турији располаже следећим простором:

- 11 учионица чија је укупна површина----	600 м ²
- Зборница за наставнике-----	54 "
- Канцеларије-----	51 "
- Библиотека-----	54 "
- Канцеларија педагога-----	30 "
- Сала за физичко васпитање-----	115 "
- Трпезарија и ђачка кухиња-----	110 "
- Магацин за храну-----	15 "
- Архива-----	18 "
- Ходници-----	245 "
- Мокри чвор-----	60 "

Поред наведених просторија у школи постоји и други простор потребан за организацију рада и то: спортско-рекреативни терен са асфалтном подлогом површине 1800 м² и око 900 м² зелених површина, велика гаража, шупа за дрва и санитарни чвор.

Све учионице су опремљене потребним школским инвентаром који је неопходан за реализацију васпитно образовног рада. У оквиру школе, у једној учионици постоји и паметна табла. Уређени су холови школе постављањем слика и панона.

Опремљеност школе наставним средствима је око 80%. У току школске године у складу са потребама и материјалним средствима набављаће се нова наставна средства и одржавати стара.

4.Организација рада

Са полазницима ће радити школски тим, оспособљен за рад са одраслима, кога чине андрагошки асистент, наставници, стручни сарадник, директор.

Основно образовање одраслих, по моделу ФООО, траје три године и остварује се у три циклуса у трајању од по годину дана. Први циклус похађаће лица која немају завршена прва четири разреда основне школе, други циклус лица која немају завршен пети и шести разред, а трећи циклус лица која немају завршен седми и осми разред основне школе. Упис у одговарајући циклус врши се увидом у документацију о претходно стеченом степену образовања, а ако не постоји документација, школски тим процењује у који циклус треба уписати полазника.

Образовање одраслих остварује се на српском језику.

Организациони облик рада у остваривању Наставног плана и програма основног образовања одраслих је редовна настава која је прилагођена потребама и могућностима одраслих (настава у блоку, за време викенда, вечерња настава, сезонско и дневно прилагођавање њиховима потребама). Планирано је да се настава, као и до сада, изводи у поподневним часовима у трајању часа од 30 минута. Распоред ће се усклађивати недељно, месечно, у договору са полазницима и њиховим обавезама и потребама.

Уважавање специфичности потреба различитих циљних група остварује се: приликом уписивања у школу, организовањем одељења одраслих, тако да је 15 оптималан број за похађање редовне наставе, индивидуализацијом у начину остваривања процеса учења и наставе. У зависности од својства (запослен, незапослен), категорије(млађи, старији узраст, пол, друштвено осетљива група и сл.) и индивидуалних потреба, одрасли има могућност да изабере обуку у оквиру ФООО или да након ФООО настави са стицањем других облика стручног образовања, односно средњег образовања.

4. Кадровски услови - Школски тим

НАСТАВНИ КАДАР АНГАЖОВАН У ФУНКЦИОНАЛНОМ ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ

	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ НАСТАВНИКА	ЦИКЛУС	ПРЕДМЕТ/МОДУЛ У ФООО
1.	Марина Лазић	I	Српски језик и математика
2.	Славољуб Николић	I II и III	Основне животне вештине Одговорно живљење у грађанском друштву
3.	Славољуб Николић	I, II и III	Енглески језик
4.	Милан Јовановић	I, II и III	Дигитална писменост
5.	Ивана Павловић	II и III	Српски језик
6.	Небојша Илић	II и III	Математика
7.	Слободан Томић	II и III II и III	Физика Предузетништво
8.	Слободан Јовановић	II и III III	Хемија Примењене науке
9.	Сандра Степановић	II и III	Биологија
10.	Весна Велимировић	I, II и III II и III	Андрагошки асистент Историја

Ред. бр.	Име и презиме Наставника	нас. предмет	раз. старешинство	Проценат Ангажовања			укупно
				I циклус	II циклус	III циклус	
	Весна Велимировић	андрагошки асистент		100%			40
	Јелена Живановић	Директор школе					
1.	Марина Лазић	CJ, M	I циклус	56%			22
2.	Ивана Павловић	CJ			23,6%	15,4%	16
3.	Небојша Илић	M			23,6%	15,7%	16
4.	Славољуб Николић	EJ	II циклус	6,9%	7,9%	10,5%	10
5.	Весна Велимировић	I			4,7%	4,7%	4
6.	Сандра Степановић	B			7,1%	2,4%	4
7.	Слободан Томић	Ф	III циклус		4,7%	4,7%	4
		П			2,4%	4,7%	3
8.	Марина Лазић	Г			4,7%	4,7%	4
9.	Слободан Јовановић	X, ПН			4,7%	4,7% + 6,9%	6
10.	Милан Јовановић	ДП		6,9%	4,7%	3,75%	6
11.	Славољуб Николић	ОЖВ, ОЖГД		7,6%	8,3%	8,3%	10

Што се ангажовања наставника тиче могуће су промене наставног кадра, а табела са ангажовањем наставника саставни је део Годишњег плана рада школе

Наставни план и програм основног образовања одраслих

Наставни план и програм основног образовања одраслих по моделу ФООО, усмерен је ка остваривању утврђених општих исхода, односно кључних компетенција. Општи исходи јесу знања, вештине и вредносни ставови неопходни за квалитетан и одговоран живот и рад у савременом друштву и постижу се остваривањем предметних исхода. Оствареност општих исхода, односно кључних компетенција као и предметних исхода програма ФООО проверава се на основу Општих стандарда постигнућа за основно образовање одраслих.

Наставни план и програм основног образовања одраслих по моделу ФООО је целовит и интегрисан путем: међусобно повезаних циклуса, међусобно повезаног општег образовања и обука, дефинисаних општих исхода који се остварују у свим предметима и модулима, узајамно повезаних и функционално рационализованих садржаја различитих предмета, функционално повезаних теоријских и практичних садржаја, хоризонтално и вертикално повезаних предмета и модула. Наставни план и програм основног образовања одраслих намењен је свим одраслима који су прекинули своје основно образовање или га, из било којих разлога, нису никад ни започели, а старији су од 15 година живота.

Општи циљ ФООО јесте: стицање и унапређивање знања, вештина, вредности и ставова неопходних за проактивно и конструктивно решавање проблема и суочавање са изазовима у свакодневном животу, унапређивање породичних и личних услова живота, обављање једноставних послова и адекватно поступање у радним ситуацијама и радном окружењу, даље образовање и активно учешће у друштвеној заједници.

Очекивани општи исходи, односно кључне компетенције које се стичу остваривањем наставног плана и програма основног образовања одраслих, као интегрисане целине, јесу:

1. Језичка писменост: Способност да се изразе идеје, осећања, чињенице и мишљење у усменом и писменом облику на матерњем језику у различитим друштвеним, културним и комуникацијским контекстима(рад, породица, друштвено окружење и слободно време). Ова способност обухвата и комуникацију на страном језику у областима слушања, говора, читања и писања.
2. Математичка писменост: Коришћење математичког размишљања и основних математичких операција у решавању проблема у ситуацијама у свакодневном животу.
3. Основе научне писмености: Коришћење стечених знања, вештина и умења у уочавању, разумевању и објашњавању природних појава.
4. Дигитална писменост: Ефикасно, функционално и одговорно коришћење различитих информационо - комуникационих технологија у раду, у слободно време и комуникацији.

5. Управљање сопственим учењем: Способност организовања сопственог учења, самостално или у групи и спремност за целоживотно учење у различитим ситуацијама. Укључује и умешност у отклањању и савладавању препрека у успешном учењу.
6. Решавање проблема: Препознавање, објашњавање и решавање проблема уз коришћење знања и вештина из различитих области.
7. Социјалне интеракције и сарадња са другима: Свако понашање које је у служби ефикасне и конструктивне комуникације у друштвеном животу појединца и у циљу ненасилног решавања конфликта.
8. Грађанска одговорност за демократију: Активно и одговорно учешће у грађанском животу засновано на знању о друштвеним и политичким вредностима, концептима и структурама.
9. Здравствене компетенције: Преузимање одговорности за сопствено здравље и здравље породице, чување здравља и препознавање утицаја различитих начина живота и животних навика на одржавању и унапређивање здравља.
10. Еколошке компетенције: Активан однос према очувању и унапређењу околине.
11. Иницијативност и предузетништво: Спремност да се идеја преточи у активност, да се покрене промена, да се прилагоди иновацијама, да се преузме ризик, да се планира и управља активностима ради остваривања постављених циљева.
12. Културна свест, мултикултуралност и креативност: Осетљивост, прихватање постојања и позитивно вредновање различитости у социјалном, културном, етничком, религијском и стваралачком домену, уз разумевање значаја и уважавањекреативног изражавања идеја, искустава и емоција кроз различите медије(музика, покрет, литература и визуелне уметности).

Циљ наставе у првом циклусу је основно описмењавање, као и стицање основних елемената функционалне писмености, која се односи на: разумевање и интерпретацију различитих облика текстова једноставног садржаја, ефикасну и целисходну комуникацију у свакодневном животу и у ситуацијама учења, примену умења исвих облика стечене писмености(читалачке, нумеричке и информатичке у реалном животу, укључујући и проблемске ситуације, коришћење савремених средстава комуникације и одговорност у понашању, планирању и контроли личног, породичног и социјалног живота. Наставни план и програм првог циклуса има два дела:

1. основно описмењавање: почетна настав српског језика и математике - по 200 часова,
2. основе функционалне писмености: српски језик, математика, енглески језик, дигитална писменост и модул - основне животна вештине.

Циљ наставе у другом циклусу јесте стицање основа општег образовања и успостављање и развој базичних интелектуалних и социјалних вештина које су неопходне за унапређивање квалитета личног, породичног и социјалног живота одраслих, наставак учења, социјалну интеграцију и постепену транзицију ка тржишту рада.

У састав другог циклуса улазе предмети: српски језик, математика, физика, хемија, биологија, историја, географија, одговорно живљење у грађанском друштву, дигитална писменост, енглески језик и предузетништво.

Циљ наставе у трећем циклусу јесте завршавање основног образовања и стицање обуке за једноставно занимање.

Наставни план и програм трећег циклуса чине два дела:

1. У састав првог дела улазе предмети: српски језик, математика, физика, хемија, биологија, историја, географија, одговорно живљење у грађанском друштву, дигитална писменост, енглески језик и предузетништво.
2. У састав друге половине трећег циклуса улазе предмети: српски језик, математика, одговорно живљење у грађанском друштву, дигитална писменост, енглески језик и предузетништво; модул: примењене науке и модули обука

ФОНД ЧАСОВА ФУНКЦИОНАЛНОГ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

	I циклус			II циклус		III циклус		Σ V-VIII	Σ I-VIII
Предмети/Модули	Основно описмењавање	Основе функционалне писмености	Σ I-IV	Основе општег основног образовања		Основно опште образовање и обуке за занимање			
				V Разред	VI Разред	VII Разред	VIII Разред		
Српски језик	100	100	200	85	68	50	50	253	453
_____ језик	100	100		85	68	50	50	253	453
Српски језик као * нематерњи језик	50	50	100	40	35	25	25	125	225
Енглески језик		50	50	17	34	34	34	119	169
Дигитална писменост		50	50	17	17	17	10	61	111
Математика	100	100	200	85	68	51	51	255	455
Основне животне вештине		50 + 5 **	55						55
Физика					34	34		68	68
Хемија					34	34		68	68
Биологија				34	17	17		68	68
Примењене науке							50	50	50

Историја				17	17	34		68	68
Географија				17	17	34		68	68
Предузетништво					17	17	17	51	51
Одговорно живљење у грађанском друштву				25 + 5**	25 + 5**	25 + 5**	25 + 5**	120	120
УКУПНО	200		555	302	353	352	242	1249	1804

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФУНКЦИОНАЛНОГ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Општи циљ ФООО јесте стицање и унапређивање знања, вештина, вредности и ставова неопходних за проактивно и конструктивно решавање проблема и суочавање са изазовима у свакодневном животу, унапређивање породичних и личних услова живота, обављање једноставних послова и адекватно поступање у радним ситуацијама и радном окружењу, даље образовање и активно учешће у друштвеној заједници.

Очекивани општи исходи/међупредметне компетенције наставног програма функционалног основног образовања одраслих као интегрисане целине су:

- језичка писменост;
- математичка писменост;
- основе научне писмености;
- дигитална писменост;
- управљање сопственим учењем;
- решавање проблема;
- социјалне интеракције и сарадња са другима;
- грађанска одговорност у/за демократију;
- здравствене компетенције;
- еколошке компетенције;
- иницијативност и предузетништво;
- културна свест, мултикултуралност и креативност.

Први циклус функционалног основног образовања одраслих

Циљ наставе у првом циклусу је основно описмењавање, као и стицање основних елемената функционалне писмености, која се односи на: разумевање и интерпретацију различитих облика текстова једноставног садржаја, ефикасну и целисходну комуникацију у свакодневном животу и у ситуацијама учења, примену умења свих облика стечене писмености (читалачке, нумеричке и информатичке) у реалном животу, укључујући и проблемске ситуације, коришћење савремених средстава комуникације и одговорност у понашању, планирању и контроли личног, породичног и социјалног живота.

Наставни план и програм првог циклуса има два дела:

- први део је намењен основном описмењавању;
- други део је намењен стицању основа функционалне писмености.

Основно описмењавање се остварује кроз почетну наставу српског језика и математике у укупном трајању од 200 сати (по сто сати за сваки од ових предмета).

Успостављање основа функционалне писмености се остварује у настави другог дела програма за први циклус која обухвата:

- предмете: српски језик (матерњи језик), математика, дигитална писменост и енглески језик;
- модул основних животних вештина који садржи теме везане за одговорно живљење, грађанску партиципацију и активизам, као и предузетништво.

Наставни план и програм првог циклуса еквивалентан је првој и другој години учења по важећем програму за основно образовање одраслих или прва четири разреда основног образовања за децу.

Други и трећи циклус ФООО

Циљ наставе у другом циклусу је стицање основа општег основног образовања и успостављање и развој базичних интелектуалних и социјалних вештина које су неопходне за унапређење квалитета личног, породичног и социјалног живота, наставак учења, социјалну интеграцију и постепену транзицију ка тржишту рада.

У састав другог циклуса улазе предмети:

- Српски језик,
- Математика,
- Биологија,
- Историја,
- Географија,
- Одговорно живљење у грађанском друштву,
- Дигитална писменост,
- Енглески језик
- Физика,
- Хемија
- Предузетништво.

Наставни план и програм другог циклуса еквивалентан је трећој години учења по важећем програму за основно образовање одраслих или петом и шестом разреду основног образовања за децу.

Циљ наставе у трећем циклусу је завршавање основног образовања и стицање обуке за једноставно занимање.

Овај циклус подразумева даље стицање основног општег образовања и развој компетенција које увећавају запошљивост, омогућују улазак на тржиште рада и даље стручно образовање. Након завршеног трећег циклуса полазници су подједнако оспособљени за даљи наставак образовања, као и стицање квалификација за занимања.

Наставни план и програм трећег циклуса чине два дела.

У састав првог дела улазе предмети:

- Српски језик,
- Математика,
- Физика,
- Хемија,
- Биологија,
- Историја,
- Географија,
- Одговорно живљење у грађанском друштву,
- Дигитална писменост,
- Енглески језик
- Предузетништво.

У састав друге половине трећег циклуса улазе предмети:

- Српски језик,
- Математика,
- Одговорно живљење у грађанском друштву,
- Дигитална писменост,
- Енглески језик
- Предузетништво;
- Примењене науке

Наставни план и програм трећег циклуса је у погледу општеобразовних предмета еквивалентан је седмом и осмом разреду основног образовања за децу.

СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе српског језика у првом циклусу је стицање основне језичке писмености као претпоставке за активну партиципацију одраслих у свакодневном приватном, радном и друштвеном животу.

ИСХОДИ

По завршетку првог циклуса одрасли ће умети да:

Читање и разумевање прочитаног и књижевност

- чита латиничко и ћирилично писмо (штампаним словима);
- одређује основну тему текста, главни догађај и ликове, време и место дешавања у једноставном, краћем тексту (у коме преовлађују речи до три слога, реченице до седам речи);
- одређује дословно значење текста (књижевног и некњижевног);
- користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора и садржај);
- одговара на једноставна питања у вези са текстом;
- у различитим изворима (новинском тексту, реклами, распореду возње, огласу, упозорењу, упутству на производима, обавештењу, рачуну и сл.) проналази експлицитно исказане информације (ко, шта, где, када, колико и сл.);
- разликује прозни текст од текста у стиху;
- издваја непознате речи и изразе;

Писање

- пише штампаним словима ћирилице и латинице;
- правилно употребљава тачку на крају реченице, велико слово на почетку реченице и у писању личних имена и презимена;
- пише кратку поруку;
- попуњава основне обрасце;
- пише користећи кратке реченице једноставне структуре;
- користи скраћенице за мере (метар, литар, килограм);

Говорна култура

- језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној и неформалној – опхођење, телефонирање и сл.);
- познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га, пажљиво слуша саговорнике;
- уме самостално (својим речима) да описује и прича на задату тему; држи се теме;
- изводи једноставан закључак и износи свој став;
- препричава кратак једноставан текст (књижевни или некњижевни);
- препричава садржај играних филмова, телевизијских серија и радио-телевизијских емисија које прати;
- издваја основне информације и главне чињенице из говорног извора;

Граматика

- препознаје врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне и заповедне) и по потврдности и одричности (потврдне и одричне).

Српски језик као нематерњи језик

Када се настава остварује на језику националне мањине, наставни програм српског као нематерњег језика остварује се у оквиру предвиђеног фонда часова, прилагођавајући садржај одраслима. Наставник процењује, према нивоу владања српским језиком као нематерњим, коју ће методику применити.

ОБАВЕЗНИ САДРЖАЈИ – ОСНОВНО ОПИСМЕЊАВАЊЕ (ПРВИХ СТО ЧАСОВА)

Учење читања и писања – прво и друго писмо штампаним словима

(уз претходно утврђивање нивоа познавања штампаних слова ћирилице и латинице и технике читања)

Усмено изражавање и разумевање прочитаног

- слободно причање о актуелним догађајима са радног места, из живота породице и сл.;
- препричавање садржаја ТВ емисија које прати, филмова и једноставних кратких текстова (из популарне литературе са тематиком из историје, географије, познавања природе и других области актуелних за свакидашњи живот и рад) помоћу задатих питања;
- посматрање и описивање бића, предмета и појава;
- уочавање просторних и временских односа;
- схватање дословног значења краћих књижевних и некњижевних текстова;

Граматика и правопис

- глас, реч и реченица (као посебне јединице) и њихов међусобни однос;
- велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена;
- употреба тачке на крају реченице;
- правилно потписивање (име па презиме).

ОБАВЕЗНИ САДРЖАЈИ – СТИЦАЊЕ ОСНОВА ФУНКЦИОНАЛНЕ ПИСМЕНОСТИ (ДРУГИХ СТО ЧАСОВА)

Учење читања и писања

- даље усавршавање технике читања и писања штампаним словима ћирилице и латинице

Усмено изражавање и разумевање прочитаног

- препричавање садржаја краћих књижевних текстова, текстова из научно-популарне литературе, филмова, радио-телевизијских емисија;
- причање о доживљајима и догађајима из живота с изражавањем властитих мисли и осећања;

- уочавање главних ликова, њихових особина и поступака и изражавање властитих ставова према поступцима;
- проширивање и обогаћивање речника;
- разликовање основних делова књижевноуметничких и неуметничких текстова (и књига): наслов, име аутора, садржај;
- уочавање целина у тексту; разумевање прочитаног текста у целини и по мањим целинама;
- уочавање хронолошког редоследа догађаја (из прочитаног текста или догађаја из свакодневног живота), основних чињеница и њихове међусобне повезаности;
- схватање порука садржаних у тексту;

Писано изражавање

- попуњавање основних образаца, писање кратких порука и бележака;
- описивање бића, предмета и појава блиских искуствима одраслих;
- састављање јасне реченице једноставне структуре;

Граматика и правопис

- препознавање врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне и заповедне) и по потврдности и одричности (потврдне и одричне);
- улога упитника и узвичника на крају реченице;
- употреба великог слова у писању личних имена и презимена;
- писање основних и редних бројева;
- писање датума;
- скраћенице за мере (метар, литар, килограм);

Књижевност

- упознавање са песмама, причама, баснама, бајкама и кратким народним умотворинама;
- уочавање и разликовање прозног текста од текста у стиху.

НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ

Усмено изражавање и разумевање прочитаног

- уочавање узрочно-последичних веза међу догађајима у једноставном тексту или догађаја у свакодневном животу;
- обједињавање информација у једноставном информативном (линеарном и нелинеарном тексту) и у мање сложенем књижевноуметничком тексту и извођење закључака;
- вредновање поступака ликова у књижевноуметничком тексту као и личности из свакодневног живота; процењивање садржаја текста на основу задатог критеријума;
- издвајање делова текста који су нејасни;

Писано изражавање

- писање писаним словима ћирилице и латинице;
- састављање јасне, дуге реченице;
- препричавање кратког и једноставног наративног текста;
- попуњавање различитих образаца и формулара;

- писање честитке, разгледнице, позивнице;

Граматика и правопис

- одређивање променљивих врста речи: именица и глагола, и времена вршења радње;
- одређивање врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне и заповедне) и по потврдности и одричности (потврдне и одричне);
- правилно употребљавање упитника и узвичника на крају реченице и великог слова у писању назива улица и једночланих географских појмова;

Књижевност

- препознавање жанрова (басну, бајку, народну епску песму и кратке народне умотворине).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Циљ наставе српског језика у првом циклусу је стицање основне језичке писмености, односно овладавање вештинама читања, писања, јаснијег изражавања и бољег разумевања исказаног, као предуслова за успешно обављање различитих животних улога одраслог. Основна језичка писменост неопходна је одраслом појединцу у свим подручјима његовог живота, како би се ефикасније сналазио у свакодневним животним ситуацијама, активније укључио у друштвену заједницу и био у могућности да настави формално или неформално образовање.

Општи исходи, односно кључне компетенције. Општи исходи програма ФООО остварују се кроз различите садржаје и активности у настави српског језика.

Кроз реализацију садржаја предмета Српски језик у првом циклусу, одрасли истовремено развијају и примењују вештине проналажења података и тумачења линеарних и нелинеарних текстова – мапа, графикона и слично, читају и правилно записују бројеве и мере које се користе у свакодневним животним ситуацијама. Добро савладано читање и разумевање прочитаног текста важно је при решавању текстуалних задатака из математике, као и за разумевање различитих текстова са којима се одрасли сусрећу, било из радозналости, било у оквиру наставних задатака из различитих предмета.

Садржајима у оквиру теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног (слободно причање или препричавање различитих линеарних и нелинеарних текстова, казивање о гледаним емисијама, причање о властитим искуствима и, догађајима са радног места, из породице и средине и сл.) одрасли се подстичу на јасно изражавање ставова, судова и осећања, изношење сопственог гледишта и образлагање, подстицање аргументовања, чиме се остварују многи заједнички исходи. Садржаји и активности предвиђени у оквиру наставе српског језика омогућиће да се на одговарајући начин дискутује о различитим ситуацијама које су од интереса за одраслог лично, за његову породицу, заједницу у којој живи и ради, као и ширу друштвену средину и демократско друштво у целини.

Радам на одабраним текстовима који садрже здравствене и еколошке поруке стичу се различита знања и компетенције из области здравства и екологије и подстиче коришћење животних вештина које омогућавају одраслима да се ефикасно носе са изазовима и захтевима свакодневног живота. Читањем и разговором о прочитаном, одрасли су у прилици да развијају правилан однос према свом здрављу, као и здрављу чланова своје

породице.

Радам у малим групама и паровима, организовањем различитих сценских, односно драмских игара о ситуацијама из свакодневног живота, одраслима је омогућено да стекну вештине сарадње и тимског рада, да заједнички поставе проблем и кораке у његовом решавању и да анализирају шта су урадили и шта су постигли.

Предметни исходи. Основна језичка писменост примаран је услов и неопходно средство одраслом за активно учествовање у свакодневном животу и раду. Предложени исходи осмишљени су тако да омогућавају одраслима изградњу капацитета за успешније функционисање у разноврсним животним ситуацијама, ефикасније решавање проблема, лично напредовање и даље учење и образовање. Листа исхода дата је по областима наставе српског језика у првом циклусу. Наставник осмишљава и организује наставу усмерену ка исходима, односно оним знањима, вештинама и способностима којима одрасли треба да овладају, како би ефикасније и квалитетније обављали своје животне улоге и наставили школовање у другом циклусу.

Предметне теме и области. Садржај предмета Српски језик дат је кроз теме, које су тако структуриране да омогућавају остваривање предвиђених исхода.

Програм предмета Српски језик у првом циклусу садржи следеће теме:

- Основно описмењавање – учење читања и писања;
- Усмено изражавање и разумевање прочитаног;
- Писано изражавање;
- Граматика;
- Књижевност.

Основно описмењавање – учење читања и писања (период од првих сто часова)

На првим часовима неопходно је утврдити технику читања одраслог. Проверавање вештине читања и писања може се вршити на садржају приказаном у материјалу за учење и подучавање. У настави основног описмењавања, у периоду од првих 100 часова, одрасли треба да овладају читањем и писањем ћирилице и латинице штампаним словима. Свакако, у зависности од могућности напредовања одраслих, обрада слова може се наставити и у других сто часова.

Прво се учи ћирилично, а потом латиничко писмо, али је могуће и обрнуто, у зависности од карактеристика конкретне групе одраслих, њиховог предзнања и средина из којих долазе.

С обзиром на већ постојећа искуства одраслих, могу се групно обрађивати слова и упоредо овладавати техником читања и писања. Наставник процењује који број слова ће се обрађивати у току једног часа. Уколико је наставник у могућности, слова се могу обрадити и комплексним поступком.

У почетном описмењавању одрасли уочавају гласове и слова као ознаке за гласове. Запажају да сваком гласу одговара један знак – слово, да више слова чини реч, а више речи реченицу. Уочавају колико гласова има у речи и који је редослед гласова и слова у тој речи. Затим уочавају и реченицу, број и редослед речи у реченици и др. Истовремено, од слова (са нпр. израђених картица) могу да састављају речи и реченице, које наставник

записује на табли и упоредо чита.

С обзиром да се са читањем упоредо одвија и писање, одрасле треба подстицати да смишљају рачи од научених слова и да их записују, да у паровима једни другима диктирају слова и речи.

Поред читања, записивања и преписивања речи и реченица, у наставу се постепено уведе и кратки текстови, који садрже корисне и значајне информације за одраслог. С обзиром на различите нивое познавања писма од стране одраслих, као и различите нивое познавања српског језика, у почетном описмењавању треба користити текстове састављене од речи које се свакодневно употребљавају. У почетном описмењавању одраслих, треба избегавати читање и преписивање кратких текстова (на пример, песмица намењених деци), који, због своје специфичне структуре, нису у функцији остваривања предвиђених исхода.

Садржаји из теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног распоређени су на цео први циклус. Током целе године неопходно је подстицати усмено изражавање користећи прочитане текстове, као и слободно причање о свакодневним догађајима из живота одраслих. Стога, садржаји из теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног дати су обједињено.

Од самог почетка процеса описмењавања, наставник треба да обезбеди такве наставне активности у којима ће одраслима бити омогућено и да слободно причају о актуелним догађајима, да уз помоћ питања препричавају садржаје телевизијских емисија, филмова и сл., да разговарају о прочитаним текстовима, уочавају основна емоционална стања ликова из прочитаних текстова (радост, туга, љутња, љубомора) и личности из окружења, као и да наводе и тумаче ситуације у којима се ова стања испољавају. Наставник обезбеђује такве ситуације учења у којима одрасли на сваком часу обављају разноврсне активности: пишу, читају, усмено причају, описују и препричавају, одређују на пример, просторне и временске односе – кад и где се десила радња у кратком и једноставном тексту или догађају из њиховог свакодневног живота.

Истовремено, на садржајима предвиђеним за почетно читање и писање, уочаваће се и основна правописна правила – писање великог слова на почетку реченице, у именима и презименима људи, и коришћење тачке као знака интерпункције на крају реченице.

Неопходно је да наставник планира и реализује наставни процес тако да се успостави атмосфера међусобног поверења, подршке и припадности групи, што је један од најзначајних фактора за подстицање мотивисаности одраслих на редовније похађање наставе.

Стицање основа функционалне писмености (период од других сто часова)

Усавршавање технике читања и писања наставља се стицањем основа функционалне писмености током других 100 часова. У овом периоду, наставне активности су у највећој мери усмерене на разумевање различитих врста текстова, односно садржаја предвиђених за период стицања основа функционалне писмености.

Исходи из теме Усмено изражавање реализују се радом на кратким текстовима, једноставним по садржају и структури реченица (преовлађују речи до три слога, реченице до седам речи, речи се бирају по критеријуму фреквентности), тематски блиским одраслом

човеку, његовим потребама, интересовањима, као и социјалном контексту из кога долазе. Истовремено, подстицање развоја усменог изражавања врши се организовањем таквих наставних активности у којима ће одраслима бити омогућено да слободно разговарају на теме које су им блиске – о свакодневном животу и раду, о различитим појавама из окружења, догађајима у породици, на улици, радном месту и сл. Пожељно је креирање наставних ситуација у којима ће одрасли моћи да вежбају правилно поздрављање, обраћање, представљање, као и изражавање молбе и захвалности. Оствареност предвиђених исхода за ову област процењује се у току других сто часова, као и на крају циклуса.

Неопходно је вежбање у усмереном читању различитих врста линеарних (књижевних, информативних), као и нелинеарних текстова (илустрације, табеле, графикони, дијаграми и сл.), уз претходно добијене задатке као што су: проналажење информација, података, чињеница, откривање и тумачење карактеристика ликова, радњи, догађаја и појава. Одрасле треба навикавати да доживе садржај текста и да доживљено изразе својим речима, да слободно изражавају ставове о прочитаном и доживљеном и да их образлажу. У току читања и обраде текста одрасле треба оспособљавати да одговарају на постављена питања и да их правилно формулишу, да јасно и сажето усмено препричавају и сл.

Пожељно је бирати научно-популарне и информативне текстове из различитих средстава информисања, који ће обогатити знања одраслих о значајним личностима и догађајима, биљном и животињском свету и заштити животне средине, остваривању основних грађанских права и одговорности и права на социјалну и здравствену заштиту, образовање и запошљавање. Такође, користити текстове, садржаје различитих радио и ТВ емисија, из којих одрасли могу да проналазе различите информације корисне за успешније решавање свакодневних проблема, као на пример: о функционисању локалних самоуправа, као и надлежности појединих установа, о васпитању у породици, планирању породице, техникама ненасилног решавања сукоба, превентивним здравственим активностима и сл. Информације треба да су дате на различите начине, како би се омогућило што боље сналажење у различитим животним ситуацијама – коришћење мапа, плана града, упутстава на производима, обавештењима, тумачење података који су представљени табелама, графиконима (на пример, успех на неком тесту, месечна продаја неког производа, годишња производња неке фабрике, резултати неке анкете и сл.). Процењивање остварености предвиђених исхода из теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног врши се у току других сто часова, као и на крају циклуса.

Треба имати у виду да се један исход може остварити различитим, међусобно повезаним садржајима. Такође, исти садржај може се користити за остваривање различитих исхода. Када је у питању, на пример, исход „одговара на једноставна питања у вези са текстом”, неопходно је изабрати текстове из различитих извора информисања, који ће задовољити различита интересовања и узрасте одраслих. Овај исход може се остваривати на одломцима различитих краћих и једноставних књижевних текстова, на једноставним новинским чланцима и кратким тектовима из популарне литературе у којима су приказани признати појединци и догађаји из различитих средина из којих одрасли долазе, као и етничких група којима припадају.

Постављање питања једна је од погодних техника не само за вежбање разумевања прочитаног и јасноће у усменом изражавању, већ и за подстицање развоја критичког мишљења, као и учења како се учи. Важно је да питања буду отвореног типа, како би одговори могли да се образлажу. Дати су примери групе питања.

– Питања о значењима и садржају текста:

Шта ћете запамтити у овом тексту? О чему сте размишљали док сте читали текст? Шта Вам овај текст поручује? На која питања текст није одговорио?

– „Етичка питања” – тумачење поступака ликова или личности из свакодневног живота или из прочитаних текстова: Како тумачите, односно процењујете поступак...? Шта вам се допало, а шта није у поступку...? Како бисте Ви и Ваши пријатељи реаговали у истој ситуацији? Шта бисте Ви другачије урадили?

– Питања уз навођење аргумената „за и против” – формулисање аргумената за одбрану поступка, идеје, информације, као и против, без обзира на лични став одраслог.

– Когнитивна, метакогнитивна питања – истовремено се размишља о садржају (информацији и идејама и сл.) и о сопственом мисаоном процесу: Шта ја мислим о томе? Како се то уклапа у оно што већ знам? Шта могу другачије да урадим сада када знам нешто ново? Да ли и шта се у мојим ставовима променило?

Радам на текстовима истовремено се уочавају и врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне и заповедне) и по потврдности или одричности (потврдне и одричне), употреба великог слова на почетку реченице, као и знаци интерпункције на крају реченице, што су садржаји из теме Граматика и Писано изражавање. Од одраслих не треба захтевати да уче дефиниције појмова из граматике.

Потребно је осмишљавати такве наставне ситуације у којима ће одрасли бити у могућности да пишу кратке поруке члановима својих породица, да воде кратке белешке или састављају подсетнике, спискове намирница за куповину и сл.

Такође, одрасли уче да попуњавају неке од основних образаца, односно формулара како би могли самостално и успешно да функционишу у ситуацијама које захтевају ову вештину, што доприноси њиховом успешнијем сналажењу уопште и ефикаснијем старању и о себи и о члановима својих породица (да пријаве новорођено дете, упишу дете у школу, добију потребна документа за себе и чланове своје породице и сл.). Зато је неопходно оспособити сваког одраслог да научи да правилно напише своју адресу становања, иако исходи који се односе на употребу великог слова у писању назива места и улица нису предвиђени за основни ниво у првом циклусу.

У периоду од других сто часова постепено се уводе садржаји из теме Књижевност – приче, песме, басне, бајке и кратке народне умотворине. Читањем ових текстова, одрасли усавршавају технику читања, у могућности су да сазнају о свету око себе и шире, да се упознају са разним проблемима и начинима њихових превазилажења, да развијају и богате свој унутрашњи свет. Такође, читање књижевних текстова припрема одраслог за наставак школовања. Приликом одабира текстова, потребно је водити рачуна о речима и изразима који су у њима коришћени, односно колико често се употребљавају у свакодневном животу. Не треба инсистирати на репродуковању карактеристика књижевних врста, већ пажњу усмерити на разумевање прочитаног и исходе из ове области. При раду на остваривању исхода из књижевности – разликује прозни текст од текста у стиху, користити њихова постојећа искуства. Стога, увођење текстова сложених конструкција типичних за епiku (приповетка, роман, епска народна песма), текстова састављених од архаичних речи или сложенијих стилских фигура (на пример, метафора, алегорија и др.), може отежати функционално описмењавање одраслих.

Савремене концепције наставе и учења померају акценат са садржаја и држања фронталне наставе на процес учења и активности одраслог. У том смислу, потребно је одабирати

методе учења у настави српског језика које су прилагођене потребама и карактеристикама учења одраслог, које подстичу различите активности у процесу учења, односно наставе, стварају услове за самосталну конструкцију знања и умења, подстичу самоактивност, комуникацију и сарадњу. Одрасли имају различита искуства што је неопходно имати у виду приликом планирања и организације наставе српског језика у функционалном образовању.

Разговор, дискусија, рад на тексту, кооперативно учење у мањим групама одраслих и рад у паровима, као и практично смисаоно и искуствено учење само су неке од метода и облика рада погодних за реализацију наставе српског језика у раду са одраслима у циљу њиховог оснаживања, развоја самопоштовања и преузимања иницијативе и у процесу учења и у свакодневном животу.

Следи листа неких техника и активности које се могу користити у настави српског језика у првом циклусу у раду са одраслима. Оне се лако прилагођавају могућностима конкретне групе, као и појединцима. Многе од наведених активности могу се реализовати са оним одраслима који брже напредују и који су заинтересовани за даље напредовање и усавршавање. Предложене активности могу се примењивати у току првог циклуса, у оквиру свих предвиђених тема.

Коришћење и организовање информација – читање упутстава на производима, обавештењима, рачунима, упозорењима, распоредима возње; попуњавање основних образаца, упитника и сл.; израђивање подсетника и списка за куповину; писање порука, обавештења, огласа, честитки, разгледница; формирање и вођење адресара, прављење и коришћење речника; израда скица и мапа на основу задатог текста; прављење дневног реда састанака и формулисање закључака; писање молби и сл.

Осмишљавање самосталних и заједничких прича и песама на задату или слободну тему.

Мозгалица – слободно асоцирање одраслих на задати појам; од речи (асоцијација) које наставник или одрасли записује на табли, одрасли смишљају и записују реченице, проширују их, састављају приче и сл.

Сценске игре или игре улога – осмишљавање и приказивање сцена из свакодневног живота уз формално и неформално опхођење, као на пример: наручивање производа телефоном, приказивање сцена „на шалтеру” и „у дому здравља”, учествовање у разговору за посао, вођење емисије, репортаже и састанка и сл.

Пантомима – показивање задате (написане) сцене невербалном комуникацијом; ово је пожељна активност за вежбање у препознавању и испољавању осећања, као и за уочавање значаја невербалне комуникације.

Графичко обликовање текста – прављење огласа, обавештења, реклама, колажа, постера и сл.

Израђивање помоћног материјала за учење и наставу – осмишљавање текстова, резимеа, укрштеница, асоцијација, осмосмерки, питалица, задатака типа „избаци уљеза”, „повежи”, „упиши” и сл. (у групама или паровима).

Обавезни и напредни садржаји. Исходи на нивоу наставног предмета су основа за одабир програмских садржаја. Програмом су предвиђени обавезни и напредни садржаји.

Групе чине одрасли из различитих средина, узраста, животних искустава, знања и сл., па се јавља потреба за применом индивидуализације у настави српског језика. Неопходно је

користити различите методе наставе и учења, осмишљавати различите ситуације учења и различите врсте интеракција. Осим обавезних садржаја, предложени су и напредни, намењени одраслима који успешно савладавају захтеве и овладавају предвиђеним основним исходима. Одраслом се омогућава да одабере напредне садржаје у складу са својим интересовањима, жељама и могућностима.

Почетно описмењавање појединаца који нису савладали оба писма, наставља се и у периоду од других сто часова, применом индивидуализације и диференцираних активности, као и организовањем допунске наставе.

У раду са одраслима који имају изразитије сметње у напредовању, наставници имају слободу да, у сарадњи са стручним тимом, модификују исходе и прилагоде их њиховим могућностима.

У зависности од степена познавања писма од стране одраслог, које се утврђује иницијалним тестирањем, наставник одређује које ће се писмо прво учити – ћирилица или латиница.

После почетне провере технике писања и читања свих одраслих, у првих 100 часова укључиће се они који не знају да читају и пишу штампаним словима ћирилице и латинице. Остали одрасли се прикључују групи у следећем блоку од 100 часова, када се наставне активности усмеравају и на остале исходе предвиђене за других 100 часова, односно садржаје планиране за период стицања основа функционалне писмености.

Повезаност са другим предметима. Кроз избор текстова који садржајем одговарају разноврсним интересовањима и потребама и подстичу успешно сналажење у свакодневном животу, а тематиком су везани за домене знања и вештина који се развијају у другим предметима, као и прецизним осмишљавањем задатака, активности и коришћењем различитих метода и облика рада, омогућава се повезаност са наставом других предмета. Истовремено, на часовима српског језика одрасли додатно утврђују, проширују и продубљују употребљива знања, примењују вештине и умења из различитих области и других наставних предмета.

Праћење напредовања и оцењивање одраслих. Дефинисани исходи за српски језик у првом циклусу представљају кључни ослонац наставницима у *оцењивању и праћењу напредовања одраслих*, као и планирања наредних активности. При томе је неопходно уважавати особености индивидуалног тока развоја и напретка сваког појединачно. Потребно је да наставник, у току описног оцењивања, даје повратне информације непосредно после активности, у континуитету, на јасан, прихватљив и подстицајан начин и тако указује на квалитет постигнућа и степен остварености предвиђених исхода. Овим се истовремено омогућава и оспособљавање одраслих за самостално праћење напредовања и самооцењивање, као и преузимање одговорности за сопствени рад и напредак. Потребно је имати у виду да се оствареност сваког предвиђеног исхода може и треба проверавати различитим задацима, отвореног и затвореног типа.

У првих сто часова треба оцењивати само исходе који се односе на почетно учење читања и писања – читање и писање једним писмом, штампаним словима; употреба великог слова на почетку реченице, великог слова у писању личних имена и презимена, као и употреба тачке на крају реченице. Могу се предложити следећи нивои читања у овом периоду – препознаје слова, сриче, шчитава, чита реч као целину, чита реченицу као целину. Поред

давања описних оцена, одрасли се могу и бројчано оцењивати. Пожељно је дати минимум две бројчане оцене, на диктату штампаним словима и провери технике читања. За писање су предложени следећи нивои – преписује слова, речи, реченице (уз помоћ наставника или самостално), пише краће речи и реченице (уз помоћ наставника или самостално), пише по диктату речи и реченице (уз помоћ наставника или самостално). *У зависности од могућности, предзнања одраслих и њихове брзине напредовања, наставник процењује и бира исходе који ће се такође остваривати и процењивати у овом периоду.*

Тек у периоду од других 100 часова треба прећи на оцењивање у односу на исходе из области усменог изражавања, осталих исхода из области писаног изражавања, разумевања прочитаног, књижевности и граматике.

МАТЕМАТИКА

Циљ наставе математике у првом циклусу је стицање елементарне математичке писмености употребљиве у свакодневним животним ситуацијама.

ИСХОДИ

По завршетку првог циклуса одрасли ће умети да:

- прочита и запише дати број и упореди бројеве по величини, прикаже број збиром у декадном бројном систему;
- користи знаке за основне рачунске операције и изврши основне рачунске операције у скупу природних бројева;
- користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама;
- одређује непознату величину у једноставним реалним ситуацијама;
- рачуна вредност бројевног изрази са две операције истог приоритета (са и без калкулатора);
- прочита и формално запише разломак и препозна његов графички приказ;
- израчуна половину, четвртину и десетину неке целине;
- израчуна 10%, 20%, 25% и 50% неке величине;
- препознаје и именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и простору (коцка, квадар, пирамида, ваљак, лопта и купа);
- препозна коцку и квадар и идентификује њихове основне елементе;
- именује јединице за мерење дужине и зна њихове односе;
- именује јединице за мерење површине и зна њихове односе;
- израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника;
- израчуна површину квадрата и правоугаоника;
- изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем;
- именује јединице за време (минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара веће јединице у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама;
- изабере одговарајућу јединицу мере за мерење задате запремине течности (l, dl, cl, ml) и претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање;
- изабере одговарајућу јединицу мере за мерење задате масе (g, kg, t) и претвара јединице за мерење масе из већих у мање;
- примени мере у једноставним реалним ситуацијама;
- чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме;
- користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке.

ОБАВЕЗНИ И НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ

Обавезни садржаји

Природни бројеви и рачунске операције са њима

- природни бројеви (читање, записивање и упоређивање природних бројева);
- основне рачунске операције са природним бројевима.

Разломци и проценат

- разломци (читање, записивање и графичко приказивање разломака облика $\frac{a}{b}$ ($a \leq b$));
- разломци и проценат (израчунавање дела целине).

Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама

- примена бројева и бројевних израза у једноставним реалним ситуацијама.

Облици и простор

- геометријски облици у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и у простору (коцка и квадар, лопта, ваљак, купа и пирамида);
- обим троугла, квадрата и правоугаоника;
- површина квадрата и правоугаоника.

Мерење и мере

- мерење и мере (дужина, маса, запремина, површина, време и новац).

Примена мера у једноставним ситуацијама

- мерење дужине, масе, запремине, површине и времена;
- изражавање одређене суме новца преко различитих апоена и рачунање са новцем;
- примена мерења и мера кроз основна израчунавања у једноставним реалним ситуацијама.

Обрада података

- читање и тумачење различитих графикона, табела и дијаграма;
- представљање једноставних података табелама и графиконима.

Напредни садржаји

Природни бројеви и рачунске операције са њима

- читање и тумачење информација које су дате у нумеричкој и текстуалној форми;
- бројевни изрази и њихово коришћење у реалним ситуацијама.

Разломци и проценат

- израчунавање дела неке целине (разломак и проценат);
- читање и формално записивање процента као разломка $\frac{n}{100}$ ($n \leq 100$).

Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама

– примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама.

Облици и простор

- израчунавање обима и површине сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама;
- површина коцке и квадра.

Мерење и мере

- мерење и мере у реалним ситуацијама.

Примена мера у једноставним ситуацијама

- мерење дужине, масе, запремине, површине и времена у једноставним реалним ситуацијама и рачунање са новцем.

Обрада података

- прикупљање, обрада података и представљање података једноставним дијаграмима и табелама.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Циљ наставе математике у првом циклусу је да оспособи одрасле да примењујући стечена математичка знања решавају једноставније реалне проблеме. С обзиром на то да одрасли поседују одређена предзнања стечена током живота, сврха предмета јесте да се та знања допуне, систематизују и функционализују, тако да овладају основном математичком писменошћу. На тај начин ће се поставити основа и за даљу обуку и за целоживотно учење. Наставник при планирању и реализацији наставе треба да уважи постојећа предзнања одраслих водећи рачуна и о томе да се целокупан процес учења (усвајање, утврђивање и систематизација математичких знања, вештина и компетенција) одвија на часовима математике. Зато је важно да наставник омогући сваком одраслом да кроз различите активности на часу, кроз групни и индивидуални рад перманентно учи и напредује.

Општи исходи, односно кључне компетенције. Кроз реализацију наставе математике у првом циклусу остварују се и општи исходи основног образовања одраслих. Настава математике је најодговорнија за развијање математичке писмености, али је значајна и за развијање компетенција које се односе на основе научне писмености, решавање проблема и управљање сопственим учењем. Кроз наставу математике развијају се и језичка писменост и компетенције које се односе на социјалне интеракције и сарадњу са другима. Међупредметним повезивањем развијају се дигитална писменост и иницијативност и предузимљивост.

Иако на први поглед математика није директно повезана са развијањем здравствених и еколошких компетенција, као и са развијањем грађанске одговорности за демократију и културне свести, мултикултуралности и креативности, избором одговарајућих садржаја, метода и активности на часовима, може се допринети развоју и ових компетенција.

Наставник при реализацији програма поред предметних исхода, стално треба да има на уму и опште исходе како би наставни процес усмеравао тако да кроз наставу математике пружи што већи допринос развијању општих компетенција.

Исходи предмета. Знања, вештине и способности које одрасли треба да усвоје до краја

првог циклуса дефинисани су кроз исходе учења. Исходи су описи одређених активности које ће одрасли умети да обавља након што савлада програм овог предмета.

Наставни програм математике у првом циклусу је заснован на исходима, што значи да се тежиште рада помера са садржаја на резултате и постигнућа у учењу математике. Приоритетни задатак наставника је остваривање исхода. Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, која средства и методе ће да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која специфична знања и вештине су потребни за даље учење и ефикасно деловање у животу.

Основни критеријуми за дефинисање предметних исхода за први циклус јесу њихова непосредна употребљивост у оспособљавању одраслог за ефикасно и квалитетно обављање активности везаних за његове главне животне улоге у оквиру породице и друштвене средине.

Листа предметних исхода дата је по наставним темама, па се тако, на пример, кроз тему *Облици и простор* остварују исходи:

- препознаје и именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и простору (коцка, квадар, пирамида, ваљак, лопта и купа);
- препознаје коцку и квадар и идентификује њихове основне елементе.

Међутим, поједини исходи се могу развијати континуирано кроз више тема, јер је однос између исхода и обавезних садржаја такав да се један исход може остваривати кроз рад на различитим садржајима и обрнуто, један обавезни садржај може да буде од користи у остваривању различитих исхода. На пример, кроз рад у теми *Разломци и проценат* непосредно се остварује исход који предвиђа умење одраслог да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине, али се он може развијати и кроз тему *Мерење и мере*.

Као други пример може да послужи исход да одрасли чита једноставне графиконе – овај исход се остварује кроз тему *Обрада података*, али га је могуће остваривати и кроз све остале теме.

Такође, важно је да наставници знају да се овако дефинисани исходи не остварују једнократно, већ се граде постепено и кумулативно. Наставник планира наставни процес с обзиром на обавезу да одрасли у што већој мери остваре дефинисане исходе. Због тога предметне садржаје за сваки наставни блок наставник бира с обзиром на њихову целисходност у остваривању исхода. Остварени исходи учења су важне информације одраслима, наставницима, послодавцима и широј друштвеној заједници о компетенцијама које су одрасли стекли током школовања.

Предметне теме и области. Програм предмета Математика за основно образовање одраслих у првом циклусу садржи следеће области:

- *Природни бројеви и операције са њима;*
- *Разломци и проценат;*
- *Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама;*
- *Облици и простор;*
- *Мерење и мере;*
- *Примена мера у једноставним ситуацијама;*
- *Обрада података.*

Програмом је предвиђено да се области: *Природни бројеви и операције са њима; Разломци и проценат; Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама* реализују у првих 100 часова (што представља основно математичко описмењавање), при чему већи број часова (половину од планираних) треба одвојити за реализацију садржаја из области *Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама*.

У наредних 100 часова (основе функционалне математичке писмености) треба реализовати наставне садржаје из области: *Облици и простор; Мерење и мере; Примена мера у једноставним ситуацијама* (препоручује се око 80 часова) и *Обрада података*.

При реализацији овог програма највећи број часова је предвиђен за области из којих су знања примењива у једноставним животним ситуацијама, што је и један од основних циљева учења математике у овом циклусу. Препоручена расподела наставног времена треба да повећа ефикасност наставе и да омогући одраслима да на часу усвоје знања, али и да их утврде и систематизују.

Дефинисани исходи представљају основу за одабир програмских садржаја. Програмом су предвиђени обавезни и напредни садржаји. Применом различитих наставних метода и облика рада, након првих 100 часова учења математике очекује се да одрасли умеју да читају, пишу и упоређују природне бројеве; да владају техником основних израчунавања (сабирање, одузимање, множење и дељење природних бројева), односно да умеју да читају и разумеју информације које су дате бројевима и математичким симболима у нумеричкој и писаној форми. Пожељно је да одрасли буду оспособљени да употребе математику (знања о бројевима и рачунским операцијама) у различитим контекстима, укључујући и коришћење математике у новим ситуацијама или измењеним контекстима. Након наредних 100 часова, очекује се да одрасли умеју да именују и препознају геометријске објекте у равни и простору и да знају њихова основна својства; да умеју да израчунају површину квадрата и правоугаоника; да знају основне мере и јединице мере и да их примењују у реалним ситуацијама; да умеју да читају једноставне графиконе, табеле и дијаграме, као и да тумаче податке који су представљени различитим графичким формама.

Након што наставник утврди почетна знања одраслих, они који владају основним рачунским операцијама (које се уче у првих 100 часова) могу се укључити у други, односно следећи наставни блок од 100 часова.

Током реализације програма потребно је стално подстицање одраслих да размишљају на математички начин, који подразумева уочавање, решавање, проверавање, закључивање, апстраховање, генерализовање, што доприноси развијању логичког и апстрактног мишљења.

Програмом су предвиђени и напредни садржаји који су намењени одраслима који брже напредују, показују посебно занимање за математику или су заинтересовани за наставак школовања у средњој школи. Напредни садржаји омогућују одраслом да одређене теме проучи детаљније или да усвоји нова знања из области које га интересују (на пример: *површина коцке и квадра* – садржај који се ради само на напредном нивоу). Избор напредних садржаја наставник прави у сарадњи са одраслим на основу показатеља добијених кроз праћење напредовања или на иницијативу самог одраслог. Као и обавезни, и напредни садржаји могу да се обрађују и кроз индивидуални и кроз групни рад. У оба случаја наставник води процес, одраслима пружа потребну помоћ и подршку и све време рад и резултате рада управља ка остваривању предвиђених исхода.

На крају првог циклуса очекује се да одрасли владају основним елементима математичке писмености, коју чини способност разумевања бројева и мера; способност да се користе основне рачунске операције, проценти, разломци; као и разумевање елементарних облика математичких представљања графиком, формулом и статистиком, како би се решио низ задатака у свакодневним ситуацијама. При томе, нагласак је више на процесу него на резултату, више на активностима него на акумулирању знања.

Природни бројеви и операције са њима

Програм математике за први циклус ФООО предвиђа да одрасли упознају бројеве природног низа и број нулу, односно да упознају и разумеју систем природних бројева и његова својства.

Један од основних појмова у математици је број, који је настао из потребе за пребројавањем елемената неког мноштва. Први бројеви са којима се сусрећемо су природни бројеви. Низ природних бројева је уређен, јер је сваки број низа већи од претходног, а мањи од следећег броја. Бројеве записујемо у декадном систему помоћу цифара. Декадни систем је позициони, што значи да свака цифра тог система има своју бројну и месну (позициону) вредност. Помоћу бројева прецизно изражавамо количине.

Појам броја се најчешће уводи преко појма скупа. Оваква поступност не мора бити заступљена при реализацији овог програма, јер одрасли већ имају извесна знања о бројевима које су стекли на основу личног искуства. Ако затражимо од одраслих да наведу где све користимо бројеве, шта записујемо бројевима, биће мноштво примера који ће указивати на присуство бројева тј. математике у свакодневном животу (бележење датума, цене, рачуни, бројеви телефона, количине...). Уочавање основних својстава природних бројева, као и тачно читање и правилно записивање природних бројева, затим представљање бројева у облику збира у декадном систему, допринеће систематизацији знања одраслих, што може знатно олакшати решавање разних проблемских ситуација.

Програм предвиђа и да одрасли упознају својства основних рачунских операција, као и начине рачунања, како би стечена знања применили у реалним животним ситуацијама.

Упознавање основних својстава рачунских операција и техника основних израчунавања треба реализовати на што конкретнијим примерима, који ће одраслима бити јасни и сврсисходни. Израчунавања најпре треба вршити са мањим бројевима (једноцифреним и двоцифреним), а касније и са вишестифреним бројевима. Својства рачунских операција треба објаснити на једноставним примерима, који су блиски искуству одраслог (својство замене места сабирака или здруживања сабирака на примерима куповине више различитих артикала).

Разломци и проценат

Појам разломка је најједноставније увести дељењем неке целине на два једнака дела (дељење јабуке, чоколаде, листа папира... на пола) уз објашњење да се дељење целог на два једнака дела може представити у облику разломка $\frac{1}{2}$ (који се чита: једна половина). Потом се на сличан начин уводе и остали разломци облика $\frac{a}{b}$ ($a \leq b$).

Проценат се уводи преко разломака: 50% је $\frac{1}{2}$ неке вредности, а 25% је $\frac{1}{4}$ вредности.

Проценат 10% се уводи као десети део неке вредности, а 20% као 2 пута 10%.

Одраслима на напредном нивоу проценат се може објаснити и као разломак $\frac{n}{100}$ ($n \leq 100$).

Након записивања и читања разломака потребно је увежбати и графичко представљање разломака (именовање означеног дела неке целине или графичко означавање дела целине). Разломци се графички могу представити дељењем дужи, круга или квадрата, чиме би се извршило повезивање са садржајима из области *Облици и простор*.

Одређивање дела неке целине затим је потребно увежбавати на разноврсним примерима. Примери треба да буду тако изабрани да одрасли могу да читају и разумеју информације које су записане разломком, да правилно одреде део целине или да одреде проценат од неке величине. Приликом ових израчунавања одрасли резултате могу да проверавају употребом калкулатора, јер је овде акценат више на поступку израчунавања, него на самом израчунавању.

Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама

Програмом је предвиђена област која се односи на примену бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама. Ова област је за одрасле веома важна, јер им јасно указује на повезаност садржаја које уче са практичном применом истих. Такође, у оквиру ове области могуће је остварити повезивање садржаја са садржајима наставног предмета Одговорно живљење. Бројевни изрази се могу односити на све актуелне теме и интересовања одраслих, што их додатно може мотивисати и заинтересовати за рад. Ево неколико примера:

- попуњавање формулара где је потребно унети нумеричке информације (чекови, признанице, анкете итд.) и образаца у којима се бројеви записују и у текстуалној форми;
- коришћење бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама (интересантни подаци везани за спортске и културне манифестације, куповина, плаћање рачуна, планирање кућног буџета);
- читање и разумевање информација које су записане разломком (половина броја становника, четвртина запослених, трећина укупних прихода...);
- израчунавање процента (попуст од 10 %, 20 %, 50 %... при куповини), као и представљање различитих података процентом (проценат гласача, проценат анкетираних, проценти који се односе на уштеду енергије, на информације о здрављу...).

Облици и простор

Почетна настава геометрије може се организовати тако да одрасли геометријске облике у равни и простору и нека њихова својства упознају практичним радом, преко разноврсних модела фигура у току посматрања, цртања, резања, пресавијања, мерења, процењивања, упоређивања, поклапања итд. При томе одрасли уочавају најбитнија и најопштија својства одређених геометријских објеката у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и простору (коцка и квадар), а такође уочавају и геометријске фигуре и тела у окружењу (предмети различитих облика: прозорска окна, врата, слике, кутије, куће...).

Израчунавање обима троугла, квадрата и правоугаоника, као и израчунавање површине правоугаоника и квадрата треба реализовати на једноставним примерима из свакодневног живота (постављање жичане ограде или украсних лајсни, прављење рамова или постављање

подних плочица, шивење прекривача и завеса, површине под засадом...).

Уочавање основних својстава геометријских објеката у простору може се остварити прављењем мреже коцке и квадра од папира, односно израдом модела коцке и квадра од жице или картона. Модели и мреже треба да олакшају схватање просторних односа и омогуће лакше израчунавање површине коцке и квадра и каснију примену на једноставне реалне ситуације (кречење просторија облика квадра, прављење кутија од картона...).

Систематски рад на развијању елементарних просторних представа код одраслих у овом циклусу треба да створи добру основу за шире и дубље изучавање геометријских фигура и њихових својстава у наредним разредима.

Мерење и мере

За развијање основних знања о мерама и јединицама мере потребно је користити очигледна средства и давати одраслима да процењују и мере различите предмете из окружења. Тада треба истаћи да приликом мерења користимо стандардизоване јединице:

- за мерење дужине: km, m, dm, cm, mm;
- за мерење масе: t, kg, g;
- за мерење запремине течности: hl, l, dl, cl, ml;
- за мерење површине: km², m², dm², cm², mm²;
- за време: час, минут, секунд, дан, седмица – недеља, месец, година и век;
- користимо и новац (динар).

Свакодневно користимо различите мере кад хоћемо да одредимо дужину, висину, масу и време. Могуће је навести велики број ситуација у којима примењујемо различита мерења: мерење висине и телесне масе, мерење различитих животних намирница, мерење просторија, објеката, мерење времена... Приликом примене мера потребно је изабрати одговарајућу јединицу мере.

Важно је истаћи да одрасли треба да усвоје знања која се односе на јединице мере и њихове односе, како би та знања могли да примењују приликом различитих израчунавања. То практично значи да одрасли треба да знају основне јединице мере, као и да изаберу одговарајућу јединицу за различита мерења. Претварање јединица из већих у мање треба показивати и увежбавати на једноставним примерима, док претварање мањих јединица у веће треба вежбати само на примерима када се мања јединица у већој садржи цео број пута, јер се у првом циклусу не користе децимални бројеви. На претварању мерних јединица не треба превише инсистирати, већ у зависности од предзнања одраслих и њихове заинтересованости за ову област, прилагодити и одмерити тежину задатака.

Обрада података

Обрада података се односи на читање једноставних графикона, табела и дијаграма, као и на тумачење података који су представљени различитим графичким формама: табела, графикон (на пример, успех на неком тесту, месечна продаја неког производа, годишња производња неке фабрике, резултати неке анкете...). Одраслима треба сугерисати да се подаци који су приказани графички или табеларно могу користити у решавању једноставних задатака, као и да се решења неких задатака могу графички представити на основу датих података (на основу датих података одрасли бира графичку форму како би приказао те податке).

У оквиру ове области пожељно је повезивање са садржајима у оквиру самог предмета (на

пример: графичко приказивање података повезати са читањем вишецифрених бројева, са разломцима или процентом), као и са предметом Дигитална писменост.

Повезаност са другим предметима и модулима. Циљ наставе у првом циклусу је основно описмењавање одраслих, као и стицање основних елемената функционалне писмености, те је у првом циклусу приоритет у међупредметном повезивању управо допринос свих предмета и модула основном описмењавању и стицању основа функционалне писмености.

Примери повезивања са наставним садржајима других предмета могу се наћи у скоро свим областима математике у првом циклусу. У оквиру области *Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама* могуће је остварити повезивање садржаја са садржајима предмета Основне животне вештине (тако што ће се задаци актуелизовати темама које се реализују у оквиру овог предмета) или у оквиру области *Обрада података* повезивање са предметом Дигитална писменост (представљање података различитим графичким формама: табеле, бардијаграм, круг са сегментима „питеце” и сл.).

Праћење напредовања и оцењивање одраслих. Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење напредовања и оцењивање одраслих.

Праћење напредовања одраслих обавља се тако да обезбеди што поузданије сагледавање њиховог развоја и напредовања. Оцена треба да буде поуздана мера напредовања и да делује као подстицај за даље напредовање одраслог. Оцењивање и одраслом и наставнику пружа информације о степену остварености исхода, као и о напредовању у односу на почетни ниво знања. Оцењивање, пре свега, треба да буде корисно, односно да буде у функцији унапређивања наставе и учења.

Критеријуми за оцењивање успеха из наставног предмета су: врста, обим и ниво знања и вештина и ангажовање одраслог у раду на часовима. Ангажовање у раду на часовима процењује се на основу:

- активног учествовања у настави (спремност за самосталан и групни рад, учествовање у разговору и дискусији, spremност да постави питање ако нешто не разуме);
- сарадња са другима (спремност да ради и сарађује у групи, допринос резултатима групног рада);
- уважавање других (спремност да подржи друге, да прими и пружи помоћ).

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе енглеског језика у ФООО је оспособљавање за елементарну комуникацију у свакодневним ситуацијама коришћењем енглеског језика.

ИСХОДИ

По завршетку првог циклуса одрасли ће бити у стању да:

Рецептивне вештине (слушање и читање)

- препозна значење једноставних свакодневних речи и израза уколико се говори разговетно и полако и ако се важне ствари понављају;
- препозна основни смисао веома једноставних и кратких исказа или питања у којима преовлађују интернационални термини (уз понављање читања, слушања);
- препознаје конкретне детаље и познате речи (на пример, називе и бројеве) у веома кратком тексту или директном обраћању (уколико се говори полако и разговетно или омогући понављање читања);

Продуктивне вештине (говор и писање)

- представи себе и одговори на једноставна питања којима се траже лични подаци;
- искаже разумевање или неразумевање саговорника;
- именује неке ствари из свог непосредног окружења (школа, кућа...);
- препише бројеве, слова, појединачне речи.

ОБАВЕЗНИ И НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ ЗА ПРВИ ЦИКЛУС

Обавезни садржаји

- поздрављање и упознавање;
- лични подаци;
- једноставна упутства;
- бројеви;
- људи и ствари;
- храна и пиће.

Greeting Introducing

Hello/ Hi/ Good morning. I am /My name is... This is, She is... What is your/her name? Nice to meet you. How are you? I'm fine, thanks. And you? Goodbye/ Bye/ See you

Basic personal information

*Where are you from? Where do you live? I live...
Where is (Belgrade)? It's in (Serbia). Are you (a student)?
What is your job? I am a (baker, taxi driver)... Are you married?
Do you have a brother/ a sister?*

Simple commands

*Look! Write! Read! Listen! Open! Stop! Wait! No smoking! Go! Start!
What does listen mean? Can you spell that, please? What is pomoć in English?
What is this in English?
Help me, please. I don't understand. Sorry, I do not know. Thank you.*

Numbers

*How old are you? I am 30. What is your phone number?
What time is it? It's 8 o'clock.
How much is this? It is 50 dinars/euros.*

People and things

*Who/What is this? This is/That is (name, my brother...) It's a car/bus/book...
I like/ don't like/hate English/ pizza/ my job.
What is in the bag? What colour is it? Is he/she/it...?
He / She/ It is (big, small, long, short, young, old...). Does she have long hair/ blue eyes?*

Food and drink

*Can I have a sandwich/ soup/ pizza/coffee, please?
Here you are. Anything else? An apple juice/a mineral water/milk/yogurt/an ice-cream/a chocolate cake...*

Напредни садржаји

- учтивих изрази;
- одећа;
- делови тела;
- дневне активности.

Polite address

*Excuse me, can ... I(leave)? Thank you very much.
Sorry. Can you say it again, please. How do you do? Pleased to meet you.*

Clothes

*It's a shirt/ dress/skirt/coat/jacket/t-shirt/shorts...
My shirt is blue. I wear blue jeans. I wear sandals in the summer.*

Body parts

leg, hand, head, finger, hair, stomach, eyes, ears...

Daily routines

*What do you like doing (in the morning/evening)?
I like watching films/reading newspaper/sleeping.
When do you have lunch/ study English? What do you drink in the morning?*

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Начин остваривања програма је заједнички за све циклусе и описан је у делу који се односи на програм предмета Енглески језик за други и трећи циклус. Програм предмета Енглески језик подељен је у три циклуса. Предмет Енглески језик у мањој или већој мери учествује у остваривању свих заједничких општих исхода ФООО. Код неких је та веза јасно уочљива, а код других повезаност зависи од метода и одабира активности. Енглески језик

најнепосредније доприноси остваривању *језичке писмености*. У великој мери се кроз овај предмет може развијати и *дигитална писменост, решавање проблема, социјална интеракција и сарадња са другима, културна свест, мултикултуралност и креативност* као и поспешити *управљање сопственим учењем*. **Предметни исходи.** Као и програми свих осталих предмета у ФООО, и Програм енглеског језика заснива се на исходима. Садржаји су средство за остваривање исхода. Они су ту да помогну наставнику како и којом тематиком да оствари исходе. Ти садржаји свакако не морају обавезно да се хронолошки прате, јер ће наставници један исход остваривати кроз разне теме. Тако, на пример, први исход рецептивних вештина у првом циклусу гласи:

– по завршетку првог циклуса одрасли ће бити у стању да препозна значење једноставних свакодневних речи и израза уколико се говори разговетно и полако и ако се важне ствари понављају.

По завршетку првог циклуса полазник/ца ће бити у стању да:

- разуме једноставне свакодневне речи и изразе уколико се говори разговетно и полако и ако се важне ствари понављају
- препозна основни смисао веома једноставних и кратких исказа или питања у којима преовлађују интернационални термини (уз понављање читања/слушања)
- препознаје конкретне детаље и познате речи (нпр. називе, бројеве) у веома кратком тексту или директном обраћању (уколико се говори полако и разговетно или омогући понављање читања)
- представи себе и одговори на једноставна питања којима се траже лични подаци
- поздрави другог, захвали се и извини
- искаже разумевање/неразумевање саговорника(на вербални или невербални начин)
- именује неке ствари из свог окружења

препише бројеве, слова, појединачне речи

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

Циљ наставе предмета Дигитална писменост је оспособљавање одраслих за самосталну употребу информационо-комуникационих технологија с циљем креирања, претраге, чувања и размене дигиталних информација и електронске комуникације, у контексту свих ситуација важних за његову породицу, посао, друштвену средину или лични развој.

ИСХОДИ

Исходи за крај првог циклуса

Расположиво време за реализацију првог циклуса износи 25,5 сати.

По завршетку првог циклуса одрасли ће умети да:

- укључи рачунар, пријави се на систем и безбедно га искључи;
- покреће програм и отвара фасциклу и документ са подразумеване локације;
- користи алатке за приказ и затварање прозора;
- сачува документ на подразумеваној локацији;
- проналази информацију на интернету на основу кључне речи;
- приступа интернет страници на основу адресе;
- приступа унапред креираном налогу електронске поште, чита и шаље поруку;
- бира језик за унос текста, уноси текст у текстуални документ, креће се кроз њега и једноставно га уређује операцијама брисања, преписивања, исецања, копирања и лепљења.

ОБАВЕЗНИ И НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ

Прегледности и прецизности ради обавезни садржаји су у свим циклусима груписани у три целине:

- рад са документима у радном окружењу;
- претрага података и комуникација на интернету;
- креирање текстуалног документа.

Обавезни садржаји првог циклуса

Рад са документима у радном окружењу

- електронски уређај, дигитални податак, рачунар, софтвер и хардвер;
- делови рачунара и врсте рачунара;
- укључивање рачунара, пријава на систем, безбедно искључивање;
- руковање мишем;
- отварање документа;
- прелазак између прозора, употреба алата за приказ и затварање прозора;

- покретање програма са подразумеване локације, затварање програма;
- чување документа на подразумеваној локацији;
- обележавање документа, структура имена документа;
- брисање документа, употреба корпе за отпатке.

Претрага података и комуникација на интернету

- шта је интернет, садржаји на интернету;
- повезивање на интернет;
- електронска пошта и интернет;
- приступање интернет страници на основу интернет адресе, адресирање на интернету;
- основни упит за претраживање на интернету – постављање упита, тумачење резултата, безбедно претраживање;
- приступање постојећем налогу електронске поште. Структура адресе е-поште;
- безбедно читање поруке;
- одговарање на поруку, слање нове поруке.

Креирање текстуалног документа

- унос текста, избор језика за унос текста;
- кретање кроз текст;
- брисање, преписивање, исецање, пребацивање и копирање текста.

Напредни садржаји првог циклуса

- креирање и именовање фасцикли;
- промена величине прозора и премештање прозора;
- чување документа на жељеној локацији;
- напредни упит за претраживање на интернету („“, + , - , site:rs);
- заштита деце на интернету;
- чување и брисање поруке;
- прослеђивање поруке;
- креирање безбедне лозинке;
- подешавање величине и облика текста;
- поравнање текста;
- чување и брисање поруке;
- прослеђивање поруке.

По завршетку првог циклуса одрасли ће умети да:

- укључи рачунар, пријави се на систем и безбедно га искључи

Предуслов рада на рачунару је да одрасли зна како да га укључи и како да га искључи на начин да не дође до оштећења података у рачунару. Морамо претпоставити могућност да ће одрасли радити на систему који захтева идентификацију стога га у првом кораку, минималне функционалности, оспособљавамо за пријаву на систем.

- покреће програм и отвара фасциклу и документ са подразумеване локације

„Подразумевана локација” у различитим оперативним системима представља различито место. Такође, „подразумевана локација” на којој се налазе програми и „подразумевана локација” на којој се налазе документа не морају да буду истоветне. Мисли се на оне локације које оперативни систем и програми нуде као подразумеване, тј. оне којима је одраслом најједноставније да приступи. Покретање програма и отварање документа, као и приступање издвојеној локацији на којој се може наћи више докумената, предуслов је да одрасли приступи податку из свог рачунара, као и да покрене програм који ће му омогућити да обави неку операцију.

- користи алатке за приказ и затварање прозора

Да би могао да ради са системом базираним на прозорима, одрасли мора макар да зна како да затвори једном отворен прозор, како да га умањи и тако умањеног поново отвори.

- сачува документ на подразумеваној локацији

Сваки пренос документа у рачунар (са спољне меморије или са интернета) подразумева ову вештину, као и већина ситуација чувања документа који је одрасли сам креирао неким од програма.

- проналази информацију на интернету на основу кључне речи

Претрага на основу кључне речи је основни и најједноставнији начин проналажења информације на интернету.

- приступа интернет страници на основу адресе

Приступ интернет страници само преко списка адреса добијеног приликом претраге није довољна гаранција за успешну претрагу на интернету јер подразумева да тражена страница има довољно велики број посета, што не мора да буде случај. Стога је приступ на основу адресе неопходан исход у списку основних.

- приступа унапред креираном налогу електронске поште, чита и шаље поруку

Овим исходом је описан минимум знања неопходан да се реализује комуникација електронском поштом, са већ постојећим налогом. Исход не прецизира да ли се операције изводе употребом наменског програма за е-пошту или употребом претраживача. Ипак, исход сам по себи није и довољан јер не узима у обзир садржај комуникације. Стога уводимо и следећи исход:

- бира језик за унос текста, уноси текст у текстуални документ, креће се кроз њега и једноставно га уређује операцијама брисања, преписивања, исецања, копирања и лепљења

Овај исход подразумева основе операције уноса текста и кретања кроз њега,

брисања, уноса преко постојећег текста (преписивања) и три операције првог вишег нивоа уређивања: исецање, копирање, лепљење (CUT, COPY, PASTE). Три поменуте операције подразумевају да ће одрасли морати да савлада и операције означавања текста. Ово је добар пример како један исход може да подразумева и умења која директно не описује. Реализација исхода не подразумева нужно употребу програма за обраду текста, јер одрасли може да га достигне користећи расположива средства у оквиру програма за е-пошту. Овакво решење се намеће као оптимално с обзиром на то да је у првом циклусу способност одраслог да унесе и уреди текст превасходно у функцији комуникације е-поштом. У настави предмета Дигитална писменост одрасли се врло рано среће са потребом уноса текста, његовим брисањем и кретањем кроз њега, па је вероватна ситуација да ће достизање овог исхода бити започето и пре упознавања са е-поштом. Овај исход истичемо као пример како се настава може индивидуализовати у оквирима дефиниције исхода и обавезног садржаја – он не дефинише колико начина за брисање текста одрасли мора да зна – подразумева се да је довољно да зна један начин, али имајући у виду да ће познавање два или три начина значајно олакшати и убрзати рад, логично је да ће наставник са свим одраслима тежити остваривању овог исхода, а да ће напредније одрасле научити додатним начинима брисања текста.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Начин остваривања програма је заједнички за све циклусе и описан је у делу који се односи на програм предмета Дигитална писменост за други и трећи циклус.

ОСНОВНЕ ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Циљ модула је да оспособи одраслог за унапређење квалитета живота у подручјима здравља, породичног функционисања, животних ситуација, грађанске партиципације и предузимљивости.

ИСХОДИ

По завршетку програма одрасли ће умети да:

- препознаје и примењује основне принципе здравог начина живота и заштите здравља (превенције, контроле, вакцинације, лична и колективна хигијена, правилна исхрана);
- препознаје и идентификује карактеристике здраве породице;
- познаје главне изворе релевантних информација и начине долажења до њих;
- разуме визуелно представљање различитих садржаја (шеме, графикони и сл.);
- чита мапу (план града) и сналази се на основу ње;
- користи различите услуге савремених средстава (банкомати, аутомати, апарати...);
- препознаје значај поседовања неопходних личних докумената и увођења у грађанске евиденције;
- познаје врсте личних докумената и поступке њиховог добијања;
- унапређује своје капацитете за остваривање животних улога;
- идентификује своје могућности, склоности и интересовања за бављење одређеним пословима;
- сачињава планове за своју личну и радну будућност;
- уочава проблем, трага за решењем и предузима акцију;
- критички процењује једноставан свакодневни проблем и сопствену улогу у његовом решавању.

ОБАВЕЗНИ САДРЖАЈИ

Одговорно живљење

Здравље

- важност доброг здравља, превенције, редовних контрола здравља и вакцинације;
- значај и поступци колективне хигијене;
- заразне болести и епидемије;
- значај и основни принципи правилне исхране.

Породица:

- основни елементи функционалних и дисфункционалних породичних образаца.

Животне ситуације:

- извори релевантних информација;
- врсте и начин долазака до информација;
- разумевање и читање различитих симбола, графикона, дијаграма, шема;
- коришћење карата, мапа, шема саобраћаја, симбола на плану града;
- употреба апарата и аутомата за храну, пиће, паркирање, остављање пртљага, телефонских аутомата, банкомата.

Грађанско образовање

- начини и поступци за остваривање права и обавеза грађана и немогућност њиховог остваривања без личних докумената;
- лична документа – значај, врсте, поступци добијања и трајање.

Предузетништво

Управљање личним потенцијалима и могућностима:

- сагледавање личних карактеристика и могућности у остваривању животних улога;
- планирање могућих праваца деловања у остваривању различитих улога одраслих, конструктивним коришћењем знања, вештина и ставова;
- постављање циљева, планирање и доношење одлука о унапређивању породичног и друштвеног живота, школовања и рада.

Креативност, иницијативност и иновативност:

- уочавање проблема и потребе да се проблем реши;
- генерисање идеја о могућим решењима проблема;
- евалуација идеје, идентификовање захтева и ограничења;
- синтеза идеја, избор, сортирање и поређење;
- проналажење најпогоднијег решења;
- провера и тестирање идеја и избора;
- комуникација идеје са другима – презентација и изложба;
- предузимање акције за решавање проблема.

Критичко размишљање и решавање проблема у породици, суседству и локалној средини:

- сагледавање и дефинисање кључних елемената породичног, макро и микро социјалног окружења који одређују квалитет живота појединца;
- идентификација и процена елемената на које појединац може да утиче;
- идентификација и поређење стратегија и избор најделотворнијег приступа за деловање појединца;
- процена могућих ефеката и последица деловања појединца, вредновање и редифинисање стратегије.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Реализација предмета подразумева да се сви очекивани исходи остваре кроз наставу, што је у складу са циљем ФООО – успешно учење у школи.

Општи исходи, односно кључне компетенције. Модул Основне животне вештине својим садржајима доприноси остваривању општих исхода како на директан, тако и на индиректан начин.

Општи исходи чијем развоју овај модул директно доприноси су: *решавање проблема, грађанска одговорност кроз демократију, иницијативност и предузетништво, здравствене компетенције.*

Решавање проблема

Знања и вештине неопходне за успешно решавање проблема стичу се у оквиру све три области овог модула. Поред тога, модели решавања проблема у оквиру модула користе се

као дидактичко-андрагошке методе у реализацији садржаја.

Грађанска одговорност кроз демократију

Основу развоја ове компетенције чине садржаји области *Грађанско образовање* у оквиру које се, између осталог, одрасли упознају са врстама личних докумената и поступцима њиховог добијања.

Иницијативност и предузетништво

Кроз активности у оквиру *Предузетништва*, које је трећа област модула, одрасли добијају прилику да развију предузимљивост и иницијативност, самопоуздање и одговорност. Истовремено је ова област циљно оријентисана и на оспособљавање одраслих за сарадњу са другима и успешну социјалну интеракцију, кроз низ активности које подстичу креативност.

Здравствене компетенције

У оквиру области *Одговорно живљење*, предвиђени су садржаји који оснажују одрасле да одговорно приступе свом здрављу, здрављу своје породице и околине и на тај начин директно развијају здравствене компетенције, а индиректно утичу и на развој еколошке компетенције.

Предметни исходи. Исходи овог предмета се лако и природно повезују са њиховим темама и садржајима. Захваљујући томе, наставнику ће бити релативно лако да у настави функционално везује обавезне садржаје предмета за њихове очекиване исходе.

Сви исходи у овом предмету осварују се након завршетка одговарајућих тема, за које су везани.

Предметне теме и области. Основно полазиште у одређивању садржаја (или модуларних области и јединица) модула Основне животне вештине јесте потпуна функционализација садржаја и могућност имплементације наученог у свакодневне животне ситуације, а све у циљу побољшања квалитета живота одраслих.

Структуру модула чине три области:

- *Одговорно живљење;*
- *Грађанско образовање;*
- *Предузетништво.*

Програм области *Одговорно живљење* је циљно оријентисан на стицање знања, вештина и ставова неопходних за унапређење квалитета живота у подручјима здравља, породичног функционисања и уобичајених животних ситуација. Стога његову садржинску структуру чине следеће теме: здравље, породица, вештине примењиве у уобичајеним животним ситуацијама.

Полазна основа за реализацију теме здравља јесте упознавање одраслих са основним принципима здравог начина живота и заштите здравља. С обзиром на то да се у овом делу програма говори о важности превенције, вакцинације, редовним контролама здравља, правилној исхрани и заразним болестима, препоручује се да се оствари сарадња са неком здравственом установом, на пример, домом здравља и да се у обраду ових садржаја укључе одговарајући лекари.

Да би одрасли били у стању да препознају основне елементе здравог породичног функционисања, као и последице дисфункционалних односа у породици, неопходно је

одрасле усмеравати на трагање, анализу, дискусију и процену конкретних примера функционалних и дисфункционалних породичних образаца у њиховом непосредном окружењу.

У оквиру области *Одговорно живљење* посебан нагласак је стављен на сет животних вештина, који треба да омогући да се одрасли снађу у свакодневним животним ситуацијама, одговоре изазовима технолошког друштва и успешно користе продукте које оно нуди, буду успешни у свом радном и животном окружењу и у очувању свог и породичног здравља. Препоручује се да обука у овом делу предмета буде реализована тако што ће реалне ситуације и предмети представљати дидактички оквир за реализацију садржаја.

Област *Грађанско образовање* је циљно оријентисана на упознавање одраслих са врстама личних докумената и поступцима њиховог добијања. Коришћење примера из живота и праксе одраслих, као и упућивање на реалне ситуације са којима се сусрећу, може бити добар оквир за остварење планираног циља. На пример, упознавање са грађанским регистрима, личном документацијом, уверењима и сл. треба да буде праћено управо конкретним примерима – од изгледа, структуре и елемената ових докумената, па до указивања на њихов значај и штете од непоседовања. Веома је важно и упућивање на конкретне службе и инстанце у нашем друштву и у локалном окружењу одраслог које су везане за остварење његових права и обављање дужности. Препоручује се и посета некој од служби која издаје лична документа.

Трећа модуларна област је *Предузетништво*, која укључује три теме: управљање личним потенцијалима и могућностима; креативност, иницијативност и иновативност; критичко размишљање и решавање проблема у породици, суседству и локалној средини.

Област *Предузетништво* је усмерена ка развоју предузетничких ставова – особина личности и вештина које се сматрају предусловом за успешно деловање појединца у породичном, макро и микро социјалном окружењу. Крајњи циљ је да одрасли стекне знања и вештине које су примењиве и које му омогућавају брзо укључивање и праћење друштвено-економске ситуације у заједници, кроз адекватно прихватање промена у многобројним сегментима живота и рада. Подразумева стицање компетенције како би одрасли могли себи да обезбеде одговарајуће место у друштвеној заједници.

Област *Предузетништво* је релевантна за разне животне улоге одраслог, укључујући улоге у раду, друштвеном и приватном животу. Исходи *Предузетништва* одређују ново понашање које одрасли треба да покажу након процеса учења. Описују знање, вештине и ставове које ће одрасли стећи. Област *Предузетништво* у првом циклусу базира се на следећим принципима:

- изградња и одржавање позитивне слике о себи;
- разумевање, правилно деловање и управљање процесом напредовања у животу;
- позитиван став према променама и напредовању током живота;
- доношење одлука које воде побољшању;
- разумевање променљиве природе живота и рада.

При извођењу наставе, наставник треба да прати и надзире сваки део активности, како би био сигуран да иста води развијању знања, вештина и ставова специфичних за дати исход учења. С друге стране, мора одраслима оставити слободу да сами доносе одлуке и преузму ризике.

Теме у оквиру области *Предузетништво* су структуриране на начин да одрасле воде кроз три фазе – фазу током које ће одрасли да постане свестан чињенице да свако поседује квалитете који могу бити валоризовани, фазу чији резултат треба да буде конкретан план акције, односно осмишљен начин како да најбоље искористи сопствене потенцијале и валоризује квалитете и, коначно, фазу током које ће спознати да проактиван став може директно да допринесе побољшању квалитета живота. При реализацији области *Предузетништва* са одраслима треба имати у виду да њихова претходна негативна животна искуства, било приватна или професионална, могу бити додатни изазов за уочавање поседовања поменутих особина. Наставник треба да буде припремљен да одрасли могу имати песимистичан став по питању својих могућности и мањак мотивације.

Реализација садржаја теме „Управљање личним потенцијалима и могућностима” треба да почне разматрањем квалитета и могућности с једне стране, и потреба за побољшањима како би шансе које су на располагању биле искоришћене. У овој фази су у центру одрасли, односно његове карактеристике. Различитим активностима треба их наводити и мотивисати да препознају квалитете које поседују и да исте поставе у контекст реално употребљивих животних околности – професионалних и приватних. Одрасли треба да развију правилан однос према одабиру будућег деловања, имајући у виду своје потенцијале и могућности које су им на располагању. Треба да изграде проактиван – „како може” предузетнички став. Од одраслих се очекује да имају позитивну визију за себе и своју будућност, да су припремљени да активно учествују у заједници.

Предузетништво третира креативност (друга тема у оквиру *Предузетништва*) као процес развоја идеја које су вредне и оригиналне, а иновације као процес имплементације нових идеја. У контексту образовања одраслих, пажњу треба посветити искоришћавању и јачању њихових постојећих креативних потенцијала, иницијативности и иновативности. Од одраслих се очекује да правилно резонују, постављају питања и учествују у дискусијама, изразе способност за решавање проблема, да су у стању да креирају, комуницирају и преносе идеје јасно и самоуверено. Као резултат успешног спровођења ових садржаја, одрасли треба да оснажи ове особине и да буде способан за примену у конкретним контекстима. С обзиром на то да област *Предузетништво* (у оквиру овог модула) доминантно третира потенцијале одраслих и могућности за њихово искоришћавање, резултат успешног спровођења ових садржаја треба да буде конкретан план акције, односно осмишљен начин како да најбоље искористе сопствене потенцијале и валоризују квалитете.

Трећа тема из области *Предузетништва* „Критичко размишљање и решавање проблема у породици, суседству и локалној средини”, указује да је развој предузимљивости нераскидиво повезан са развојем самосталности, одговорности, самопоуздања, преузимања ризика у разумним размерама, способностима критичког размишљања, решавања проблема и доношења одлука. Когнитивна димензија креативности и иновација помаже одраслима да развију вештине планирања, решавања проблема и доношења одлука које се тичу породичног, макро и микро социјалног окружења, а које одређују квалитет живота одраслог. Реализација садржаја треба да га оспособи да идентификује елементе у свом окружењу на које може да утиче и да препозна ефекте које ће својим деловањем да постигне.

У реализацији програма модула треба да доминира практичан и, кад год је то могуће, самосталан рад одраслог. Треба примењивати облике и методе рада са њим у центру и учење засновати на стварном контексту, да би се јачала одговорност и „власништво” одраслог над учењем, и рад у групи да би одрасли знали колико знају и шта даље. Одрасли морају да разумеју резултате – исход и сврху учења. Стога је потребно обезбедити да оно што се учи буде релевантно за њихова животна искуства и учинити учење

партиципативним: искуство = сигурност у себе („ја радим” и „ја разумем”), укључити партнере да би све деловало „стварно” – ко би могао да им помогне у учењу кроз пружање савета, информација, ресурса, учинити учење сврсисходним то јест, какву би акцију одрасли могли да покрену као резултат учења, ко би вредновао то учење (породица, шира заједница, предузеће и др.), како би могли да изложе своје идеје другима.

Садржаје би требало реализовати путем разноврсних активности. Активности осмишљавати на такав начин да доприносе достизању једног или више исхода учења. Дужина трајања спровођења активности може варирати у зависности од обима и природе активности. Наставницима је за реализацију на располагању широк спектар метода наставе и учења са одраслим у центру, међу којима се, као посебно корисне, издвајају: изношење идеја, мапе ума, учење кроз рад, менторство и усмеравање, учење откривањем, подела улога на основу стварне ситуације, рад на решавању проблема, студије случајева и стварни сценарији, евалуација према заједнички утврђеним критеријумима, пројекти, рад у групи, „SWOT” анализа, дискусија и презентације. Важно је направити пажљив одабир да би се обезбедило да одређена метода одговара конкретним исходима учења.

Обавезни и напредни садржаји. У модулу *Основне животне вештине* нема напредних садржаја. Сви исходи су дефинисани тако да се може очекивати да се кроз наставу остваре и да их постигну сви одрасли, без обзира на међусобне разлике и животно искуство, интересовања, постојећа знања, породичну ситуацију и радне и професионалне амбиције и стремљења.

Повезаност са другим предметима и модулима. У циљу успешног остваривања дефинисаних исхода модула, препоручује се сарадња са предметима Српски језик и Дигитална писменост. Ово се посебно односи на области *Животне вештине* и *Предузетништво*.

Праћење напредовања и оцењивања одраслих. Одрасли треба да учествују у дефинисању критеријума учинка и развијају вештине самопроцене. За проверу постигнућа могу се примењивати три облика процене: процена одраслог од стране наставника, од стране других одраслих и лично (самопроцена). Препоручује се примена следеће динамике процене: иницијална евалуација – утврђивање предзнања на почетку процеса учења, формативна евалуација – праћење напредовања одраслог и утврђивање тешкоћа у току процеса учења и сумативна евалуација – евалуација постигнућа. За проверу постигнућа исхода учења могуће је користити следеће начине: групни пројекат и индивидуални пројекат (одрасли или група добија задатак за који планира и организује спровођење), разговор или презентација теме, играње улога (опсервирају се вештине понашања одраслих током игре улога), портфолио (одрасли прикупљају доказе својих постигнућа).

Препоручује се описно оцењивање, с обзиром на природу предмета. Оно што се може оцењивати јесте ангажованост одраслог, сарадња и уважавање осталих учесника.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА

Наставни предмет: Српски језик

Циклус функционалног основног образовања одраслих: ПРВИ

Име и презиме наставника: Марина Лазић

Школа: Основна школа „ Вељко Дугошевић“ Турија

Број часова у циклусу: 200

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	Језичка писменост Математичка писменост Основе научне писмености Дигитална писменост Управљање сопственим учењем Решавање проблема Социјалне интеракције и сарадња са другим Грађанска одговорност у/за демократију Здравствене компетенције Еколошке компетенције Иницијативност и предузимљивост Културална свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКЛУС	По завршетку I циклуса полазник/ца ће умети да: – чита латинично и ћирилично писмо (штампаним словима); – одређује основну тему текста, главни догађај и ликове, време и место дешавања у једноставном, краћем тексту (у коме преовлађују речи до три слога, реченице до седам речи); – схвата поруку у једноставном, краћем тексту; – користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора и садржај); – одговара на једноставна питања у вези са текстом; – проналази информације експлицитно исказане у различитим изворима информисања (ко, шта, где, када, колико и сл. из новинског чланка, рекламе, распореда вожње, огласа, упозорења, упутства на производима, обавештења, рачуна и сл.); – издваја непознате речи и изразе; – уочава редослед догађаја у једноставном тексту; – пише штампаним словима ћирилице и латинице; – правилно употребљава тачку на крају реченице, велико слово на почетку реченице и у писању личних имена; – пише кратку поруку, СМС; – попуњава основне обрасце; – пише користећи кратке реченице једноставне структуре; – самостално саставља кратак једноставан текст; – користи скраћенице за мере (метар, литар, килограм) – језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној /неформалној – опхођење, телефонирање и сл.); – познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га, пажљиво слуша саговорнике; – уме самостално (својим речима) да описује и прича на задату тему; држи се теме; – изводи једноставан закључак и износи свој став; – препричава кратак једноставан текст; – препричава садржај играних филмова, телевизијских серија и радио-телевизијских емисија које прати; – издваја основне информације и главне чињенице из говорног извора – препознаје именице и глаголе – препознаје значење реченица – обавештајне, упитне, узвичне и облик –потврдни и одрични.
ТЕМЕ	1. Основно описмењавање- учење читања и писања 2. Усмено изражавање и разумевање прочитаног 3. Писано изражавање 4. Граматика и правопис 5. Књижевност

СТАНДАРДИ

1. Област ГОВОРНА КУЛТУРА

O1.CJ.0.1.1. Говори јасно и течно поштујући књижевнојезичку норму.

O1.CJ.0.1.2. Користи основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га на примерен начин; пажљиво слуша своје саговорнике.

O1.CJ.0.1.3. Самостално(својим речима) описује и прича на задату тему; држи се теме,структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања) добро распоређујући основну информацију и додатне информације.

O1.CJ.0.1.4.Износи своје мишљење (нпр. у вези са текстом из медија,неким догађајем и сл.) и уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју и да одбрани своју тврдњу или став.

¹ Стандарди у овој области нису распоређени по нивоима.

Основни ниво

На основном нивоу полазник/полазница:

-Чита препоручен књижевноуметнички и неуметнички текст са разумевањем основног садржаја

-пише краће, потпуне реченице;користи речи и изразе који се употребљавају у свакодневној комуникацији и правилно их употребљава;

-препознаје врсте речи;разуме појам реченице и препознаје реченице према комуникативној функцији

Следећи искази описују шта полазник/полазница зна и уме на основном нивоу.

2. Област ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

O1.CJ.1.2.1.Чита текстове штампане ћирилицом и латиницом.

O1.CJ.1.2.2. Разуме дословно значење текста.

O1.CJ.1.2.3. Одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналази информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу,или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.)

O1.CJ.1.2.4.познаје и користи основне делове текста и књиге(име аутора, наслов, поглавља, пасусе и садржај).

O1.CJ.1.2.5.Процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате као и нејасне делове текста.

O1.CJ.1.2.6.Уноси се у свет књижевноуметничког текста и сагледава га на доживљајни начин.

3. Област ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

O1.CJ.1.3.1.Пише штампаним словима ћирилице и латинице дајући предност ћирилици.

O1.CJ.1.3.2.Почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком.

O1.CJ.1.3.3.Употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих) и назива школе.

O1.CJ.1.3.4.Користи речи и изразе који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи, на послу и сл.).

O1.CJ.1.3.5.Пише кратким, потпуним реченицама једноставне структуре.

O1.CJ.1.3.6. Пише поруку и кратку белешку.

4. Област ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА

O1.CJ.1.4.1. Препознаје врсте речи (именице, заменице,придеве, бројеве и глаголе)

O1.CJ.1.4.2.Познаје значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (нпр.у кући, у школи, на послу).

O1.CJ.1.4.3.Разуме појам реченице; препознаје врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне).

5. Област КЊИЖЕВНОСТ

O1.CJ.1.5.1. Разликује прозни текст од текста у стиху.

O1.CJ.1.5.2. Праве разлику између измишљеног и документованог садржаја.

O1.CJ.1.5.3.Одређује главни догађај и ликове(који су носиоци радње) у краћем књижевноуметничком тексту.

O1.CJ.1.5.4.Одређује време и место радње у краћем књижевноуметничком тексту.

Напредни ниво

На напредном нивоу полазник/полазница:

- чита, анализира и вреднује информације садржане у краћем тексту

- пише кратак, једноставан текст користећи лексички фонд ширег обима;

-има елементарна знања о облицима речи и времену радње у реченици;

-тумачи препоручене књижевноуметничке текстове.

Следећи искази описују шта полазник/полазница зна и уме на напредном нивоу.

2 Област ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ

О1.СЈ.2.2.1.Изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле).

О1.СЈ.2.2.2. Раздваја битне од небитних информација у тексту; одређује след догађаја у тексту.

О1.СЈ.2.2.3. Одређује основни смисао текста и намену неуметничког текста.

О1.СЈ.2.2.4.Препознаје фигуративно значење у тексту.

О1.СЈ.2.2.5.Износи доживљаје и свој став о садржају књижевноуметничког текста и образлаже зашто му се допада /не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/ не слаже са поступцима ликова.

3. Област ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

О1.СЈ.2.3.1. Употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника, назива улица и институција; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пишу речцу ЛИ и речцу НЕ; употребљава запету при набрајању.

О1.СЈ.2.3.2. Користи лексички фонд ширег обима (речи и изразе).

О1.СЈ.2.3.3.Уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име,презиме,име родитеља,година рођења,адреса,телефон,школа,разред,одељење).

О1.СЈ.2.3.4.Пише кратак једноставан текст (нпр.на основу свог искуства);честитку, позивницу и разгледницу;своју биографију и поднесак

4. Област ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА

О1.СЈ.2.4.1.Зна шта је књижевни језик; зна којим се књижевним језиком служи.

О1.СЈ.2.4.2.Препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица).

О1.СЈ.2.4.3. Разуме које је време исказано глаголским обликом.

О1.СЈ.2.4.4.Препознаје субјекат и глаголски предикат.

О1.СЈ.2.4.5.Одређује врсте реченица према комуникативној функцији(обавештајне,упитне,узвичне и заповедне) и по потврдности/одричности(потврдне и одричне).

	O1.CJ.2.4.6.Познаје значење речи и фразеологизма који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима,лектири) и правилно их употребљава. O1.CJ.2.4.7. Схвата значај богаћења лексичког фонда. 5. Област КЊИЖЕВНОСТ O1.CJ.2.5.1. Разликује лирску од епске песме. O1.CJ.2.5.2.Разликује приповедање од описивања и дијалога. O1.CJ.2.5.3. Тумачи краћи, наративни књижевноуметнички текст; предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја на пснову поступака јунака, закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл. O1.CJ.2.5.4. Тумачи идеје у (препорученом) књижевноуметничком тексту.
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	1. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	1. Водич за наставника за предмет Математика 2. Материјал за полазнике за предмет Математика 3. Материјал на CDу за наставнике и полазнике 4. Посебно припремљени материјали:

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1. ТЕМА		I Основно описмењавање-учење читања и писања	100	
	1. БЛОК	Уводни час		2
	2. БЛОК	Штампана слова ћирилице А, М, И, Т		3
	3. БЛОК	Штампана слова ћирилице О, С, Н, Е		3
	4. БЛОК	Вежбање		3
	5. БЛОК	Штампана слова ћирилице Р, Ј, У, Ш		3
	6. БЛОК	Штампана слова ћирилице Л, Љ, Ѕ, В		3
	7. БЛОК	Вежбање		3
	8. БЛОК	Штампана слова ћирилице Г, П, К, Д		3
	9. БЛОК	Штампана слова ћирилице Б, Њ		3
	10. БЛОК	Вежбање		3
	11. БЛОК	Штампана слова ћирилице Х, Ж		3
	12. БЛОК	Штампана слова ћирилице Ч, Ћ		3
	13. БЛОК	Вежбање		3
	14. БЛОК	Штампана слова ћирилице Ф, Ц		3
	15. БЛОК	Штампана слова ћирилице Џ, Ћ		3
	16. БЛОК	Вежбање		3
	17. БЛОК	Вежбање		3
	18. БЛОК	Вежбање		3
	19. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	20. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	21. БЛОК	Вежбање		3
	22. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	23. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	24. БЛОК	Вежбање		3
	25. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	26. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	27. БЛОК	Вежбање		3
	28. БЛОК	Вежбање		3
	29. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	30. БЛОК	Штампана слова латинице		3
	31. БЛОК	Вежбање		3
	32. БЛОК	Вежбање		3
	33. БЛОК	Вежбање		3
	34. БЛОК	Вежбање		2
2. ТЕМА		II Стицање основа функционалне писмености Усмено изражавање и разумевање прочитаног	100	12
	1. БЛОК	Разумевање прочитаног (проналажење информација у линеарним и нелинеарним текстовима, уочавање теме, поруке, времена и места радње, главних ликова, њихових поступака и особина, хронолошког реда догађаја и др)		
	2. БЛОК	Препричавање (текстова, емисија, филмова и сл.)		
	3. БЛОК	Причање (на основу личног искуства)		
	4. БЛОК	Описивање (предмета, појава, бића)		
3. ТЕМА		Писано изражавање		12
	1. БЛОК	Писање кратких порука и СМСа		
	2. БЛОК	Попуњавање основних образаца		
	3. БЛОК	Описивање		
4. ТЕМА		Граматика и правопис		3
	1. БЛОК	Писање великог слова на почетку реченице, именима људи, употреба тачке на крају реченице		
	2. БЛОК	Реченице по значењу и облику- упознавање		
	3. БЛОК	Именице и глаголи- упознавање		
	4. БЛОК	Писање основних и редних бројева (и писање датума)		

	5. БЛОК	Скраћенице за мере-метар, литар, килограм		
5. ТЕМА		Књижевност		6
	1. БЛОК	Прича, басна, бајка		
	2. БЛОК	Кратке народне умотворине		
	3. БЛОК	Песма		

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА

Наставни предмет: МАТЕМАТИКА

Циклус функционалног основног образовања одраслих: ПРВИ

Име и презиме наставника: Марина Лазић

Школа: ОШ „Вељко Дугошевић“ Турија

Број часова у циклусу: 200

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	Језичка писменост Математичка писменост Основе научне писмености Дигитална писменост Управљање сопственим учењем Решавање проблема Социјалне интеракције и сарадња са другим Грађанска одговорност у/за демократију Здравствене компетенције Еколошке компетенције Иницијативност и предузимљивост Културална свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	По завршетку I циклуса полазник/ца ће умети да: - прочита и запише дати број и упореди бројеве по величини, прикаже број збиром у декадном бројном систему; - користи знаке за основне рачунске операције и изврши основне рачунске операције у скупу природних бројева; - користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама; - одређује непознату величину у једноставним реалним ситуацијама; - рачуна вредност бројевног израза са две операције истог приоритета (са и без калкулатора); - прочита и формално запише разломак $\frac{1}{n}$ и препозна његов графички приказ; - израчуна половину, четвртину и десетину неке целине; - израчуна 10%, 20%, 25% и 50% неке величине; - именује и препознаје геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и простору (коцка, квадар, пирамида, ваљак, лопта и купа); - препозна коцку и квадар и идентификује њихове основне елементе; - именује јединице за мерење дужине и уме да их претвара; - именује јединице за мерење површине и зна њихове односе; - израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника; - израчуна површину квадрата и правоугаоника; - изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем; - именује јединице за време (минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара веће јединице у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама; - изабере одговарајућу јединицу мере за мерење задате запремине течности (l, dl, cl, ml) и претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање. - изабере одговарајућу јединицу мере за мерење задате масе (g, kg, t) и претвара јединице за мерење масе из већих у мање;

	- примени мере у једноставним реалним ситуацијама; - чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме; - користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке.
ТЕМЕ	1. Природни бројеви и рачунске операције са њима 2. Разломци и проценат 3. Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама 4. Облици и простор 5. Мерење и мере 6. Примена мера у једноставним ситуацијама 7. Обрада података
СТАНДАРДИ	ОСНОВНИ НИВО На основном нивоу полазник/полазница је овладао/ла бројевима и основним рачунским операцијама и може без потешкоћа да их користи у свакодневном животу. Полазник/полазница користи одговарајуће мере да одреди дужину, површину и запремину течности. Следећи искази описују шта полазник/полазница зна и уме да уради на основном нивоу у свакој области. 1. Област ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ O1.MA.1.1.1.Чита и записује број и упоређује бројеве по величини. O1.MA.1.1.2. Рачуна вредност бројевног израза са операцијама истог приоритета у једноставним реалним ситуацијама (са и без калкулатора) O1.MA.1.1.3.Одређује непознату величину у једноставним реалним ситуацијама 2. Област РАЗЛОМЦИ И ПРОЦЕНТИ O1.MA.1.2.1.Чита и записује разломак и препознаје његов графички приказ O1.MA.1.2.2.Израчунава n-ти део неке целине O1.MA.1.2.3.Рачуна 10%, 20%, 25%,50% неке величине 3. Област ОБЛИЦИ И ПРОСТОР O1.MA.1.3.1.Израчунава обим троугла, обим и површину квадрата и правоугаоника, ако су подаци дати у истим мерним јединицама. 4. Област МЕРЕЊЕ И МЕРЕ O1.MA.1.4.1.Зна јединице за мерење дужине и површине и њихове односе

	O1.MA.1.4.2. Зна коју јединицу мере да употреби за мерење масе (g, kg, t) и запремине течности (l,dl, ml) и претвара их из већих у мање. O1.MA.1.4.3.Зна јединице за време (минут,сат, дан, месец, година, век)уме да претвара и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 5. Област ОБРАДА ПОДАТАКА O1.MA.1.5.1.користи податке приказане графички или табеларно у једноставним реалним ситуацијама Напредни ниво На напредном нивоу полазник/полазница разуме како може да примени математику у свакодневном животу. Користи основне рачунске операције и примењује стратегије за решавање проблема. Полазник/полазница преводи проблеме из свакодневног живота на математички језик. Следећи искази описују шта полазник/полазница зна и уме да уради на напредном нивоу. 1. Област ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ O1.MA.2.1.1. Рачуна вредност бројевног израза (са и без калкулатора). 2. Област РАЗЛОМЦИ И ПРОЦЕНТИ O1.MA.2.2.1. Израчунава део неке целине и користи то у једноставним реалним ситуацијама 3. Област ОБЛИЦИ И ПРОСТОР O1.MA.2.3.1. Зна да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама O1.MA.2.3.2. Израчунава површину коцке и квадра ако су подаци дати у истим мерним јединицама. 4. Област МЕРЕЊЕ И МЕРЕ O1.MA.2.4.1.Претвара јединице за мерење дужине и површине у једноставним реалним ситуацијама. O1.MA.2.4.2. .Претвара јединице за мерење масе и запремине у једноставним реалним ситуацијама.
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	1. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника

МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	1. Водич за наставника за предмет Математика 2. Материјал за полазнике за предмет Математика 3. Материјал на CD за наставнике и полазнике 4. Посебно припремљени материјали:

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Природни бројеви и рачунске операције са њима	50	
	1. БЛОК	Скуп природних бројева		2
	2.БЛОК	Читање, писање и упоређивање природних бројева		3
	3.БЛОК	Представљање пр.бројева збиром у декадном систему		2
	4.БЛОК	Сабирање природних бројева		10
	5.БЛОК	Одузимање природних бројева		10
	6.БЛОК	Множење природних бројева		10
	7.БЛОК	Дељење природних бројева		10
	8. БЛОК	Изрази са основним рачунским операцијама		3
2.ТЕМА		Разломци и проценат	10	
	1.БЛОК	Писање и читање разломака		2
	2.БЛОК	Упоредивање разломака		3
	3.БЛОК	Одређивање дела неке целине (разломци)		2
	4.БЛОК	Одређивање дела неке целине (проценат)		3
3.ТЕМА		Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама	40	
	1.БЛОК	Текстуално задаци са једном операцијом		5
	2.БЛОК	Текстуални задаци са две операције истог приоритета		15
	3.БЛОК	Текстуални задаци са разломцима и процентом		5
	4.БЛОК	Текстуални задаци са две операције различитог приоритета		15
4.ТЕМА		Облици и простор	20	
	1.БЛОК	Геометријски облици у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао)		4
	2.БЛОК	Геометријски облици у простору (коцка, квадар, лопта, ваљак, купа и пирамида)		2
	3.БЛОК	Обим троугла, квадрата и правоугаоника		4
	4.БЛОК	Површина квадрата и правоугаоника		4
	5.БЛОК	Обим и површина квадрата и правоугаоника		4
	6.БЛОК	Облици у равни и простору		2
5.ТЕМА		Мерење и мере	28	
	1.БЛОК	Појам мерења		2
	2.БЛОК	Јединице за мерење дужине		4
	3.БЛОК	Јединице за мерење површине		4
	4.БЛОК	Јединице за мерење масе		4
	5.БЛОК	Јединице за мерење запремине течности		4
	6.БЛОК	Јединице за мерење времена		4

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
	7.БЛОК	Новац		4
	8.БЛОК	Јединице за мерење		2
6.ТЕМА		Примена мера у једноставним ситуацијама	42	
	1.БЛОК	Мерење дужине, површине, масе, зашредине течности, времена у реалним ситуацијама.		38
	3.БЛОК	Израчунавање одређене суме новца преко различитих апоена и рачунање са новцем.		4
7.ТЕМА		Обрада података	10	
	1.БЛОК	Читање и тумачење различитих графикона, табела и дијаграма		5
	2.БЛОК	Представљање једноставних података табелама и графиконим		5

НАПОМЕНА:

I ТЕМА може да се реализује на различите начине:

1. верзија

Природни бројеви: 7 часова

1. Скуп природних бројева N и скуп N_0 (1 блок) 2 часа
2. Читање, писање и упоређивање природних бројева (1 блок) 3 часа
3. Представљање природних бројева збиром у декадном систему (1 блок) 2 часа

Сабирање природних бројева: 10 часова

1. сабирање до 100 (2 блока) 5 часова
2. сабирање до 1000 (2 блока) 3 часа
3. сабирање преко 1000 (1 блок) 2 часа

Одузимање природних бројева: 10

1. одузимање до 100 (2 блока) 5 часова
2. одузимање до 1000 (2 блока) 3 часа
3. одузимање преко 1000 (1 блок) 2 часа

Множење природних бројева: 10

1. појам множења (1 блок) 3 часа
2. таблица множења (2 блока) 5 часова
3. множење вишецифрених бројева (1 блок) 2 часа

Дељење природних бројева: 10

1. појам дељења (1 блок) 3 часа
2. дељење до 100 (2 блока) 5 часова
3. дељење преко 100 (1 блок) 2 часа

Изрази (прости и сложени) (1 блок) 3 часа

2. верзија

Природни бројеви

1. Скуп природних бројева N и скуп N_0 (1 блок) 2 часа
2. Читање, писање и упоређивање природних бројева (1 блок) 3 часа

3. Представљање природних бројева збиром у декадном систему (1 блок) 2 часа

Сабирање и одузимање природних бројева: 20 часова

1. појам сабирања и одузимања (1 блок) 3 часа
2. веза сабирања и одузимања (1 блок) 2 часа
3. сабирање и одузимање до 100 (3 блока) 8 часова
4. сабирање и одузимање у скупу N (3 блока) 7 часова

Множење и дељење природних бројева: 20 часова

1. појам множења и дељења (1 блок) 3 часа
2. таблица множења (2 блока) 5 часова
3. множење вишецифрених бројева (1 блок) 2 часа
4. таблица дељења (1 блок) 3 часа
5. дељење вишецифрених бројева (2 блока) 5 часова
6. множење и дељење у скупу N (1 блок) 2 часа

Изрази (прости и сложени) (1 блок) 3 часа

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА

Наставни предмет: **ЕНГЛЕСКИ**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **ПРВИ**

Име и презиме наставника: Славољуб Николић

Школа: Основна школа „Вељко Дугошевић“ Турија

Број часова у циклусу: **50**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	Језичка писменост Математичка писменост Основе научне писмености Дигитална писменост Управљање сопственим учењем Решавање проблема Социјалне интеракције и сарадња са другим Грађанска одговорност у/за демократију Здравствене компетенције Еколошке компетенције Иницијативност и предузимљивост Културална свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	По завршетку првог циклуса полазник/ца ће бити у стању да: - разуме једноставне свакодневне речи и изразе уколико се говори разговетно и полако и ако се важне ствари понављају - препозна основни смисао веома једноставних и кратких исказа или питања у којима преовлађују интернационални термини (уз понављање читања/слушања) - препознаје конкретне детаље и познате речи (нпр. називе, бројеве) у веома кратком тексту или директном обраћању (уколико се говори полако и разговетно или омогући понављање читања) - представи себе и одговори на једноставна питања којима се траже лични подаци - поздрави другог, захвали се и извини - искаже разумевање/неразумевање саговорника(на вербални или невербални начин) - именује неке ствари из свог окружења - препише бројеве, слова, појединачне речи
ТЕМЕ	1. Поздрављање и упознавање 2. Лични подаци 3. Једноставна упутства 4. Бројеви 5. Људи и ствари 6. Храна и пиће
СТАНДАРДИ	Основни ниво На основном нивоу полазник/полазница разуме ограничен број појединачних речи о блиским темама у краћем, једноставном тексту који слуша или чита, уз могућност понављања или објашњења. Говори

мало, углавном користи појединачне речи, прави паузе и потребна му/јој помоћ саговорника. Поседује елементарну и ограничену способност писања.

Следећи искази описују шта полазник/полазница зна и уме на основном нивоу у свакој области.

1. Област СЛУШАЊЕ

О1.ЕЈ.1.1.1. Препознаје основни смисао једноставних и кратких исказа уколико се изговарају полако и разговетно (поздрављање, извињење, захваљивање и сл.).

О1.ЕЈ.1.1.2.Разуме лична питања која се полако саопштавају и брижљиво формулишу.

О1.ЕЈ.1.1.3. Разуме једноставна и кратка упутства која прати визуелна помоћ (слике, покрет).

2. Област ЧИТАЊЕ

О1.ЕЈ.1.2.1.Разуме кратка и једноставна писана упутства (1-3 речи) поруке и натписе (ако садрже слике).

О1.ЕЈ.1.2.2.Идентификује конкретне детаље у једноставним реченицама или веома кратким текстовима у којима преовлађују интернационални термини или речи у свакодневной употреби (уз понављање читања, ако је потребно).

3. Област ПИСАЊЕ

О1.ЕЈ.1.3.1.Пише личне податке (име, презиме, адреса, број телефона) у једноставним формуларима или кратком тексту са празнинама.

О1.ЕЈ.1.3.2.Преписује бројеве, слова, речи, једноставне изразе.

4. Област ГОВОР

О1.ЕЈ.1.4.1. Представља себе и наводи основне личне податке.

О1.ЕЈ.1.4.2. Поздравља, захваљује се и извињава се.

О1.ЕЈ.1.4.3. Показује разумевање или неразумевање саговорника на вербални или невербални начин (нпр. Потврђује и негира, показује предмете или правац).

О1.ЕЈ.1.4.4. Именује ствари из свог окружења.

	Напредни ниво На напредном нивоу полазник/полазница схвата основни смисао краћег разговорног говора или посаног текста о свакодневним темама. У стању је да једноставним речима искаже своје потребе или осећања. Поседује ограничену способност писања. Следећи искази описују шта полазник/полазница зна и уме на напредном нивоу у свакој области. 1. Област СЛУШАЊЕ О1.ЕЈ.2.1.1.Разуме једноставна питања о блиским темама или краћа упутства која се полако саопштавају и брижљиво формулишу. О1.ЕЈ.2.1.2.Препознаје основни смисао или конкретне детаље (нпр. Имена, бројеве, боје, величину) у тексту или разговора који слуша, уколико сее говори полако и разговорно. 2. Област ЧИТАЊЕ О1.ЕЈ.2.2.1. Схвата основни смисао и издваја тражену информацију из краћег, једноставног текста који говори о људима, стварима, свакодневним активностима и сл. 3. Област ПИСАЊЕ О1.ЕЈ.2.3.1.Преписује/пише потребне информације (речи,реченице, бројеве, датуме). О1.ЕЈ.2.3.2. Пише кратке одговоре на једноставна писана питања. 4. Област ГОВОР О1.ЕЈ.2.4.1. Уме да искаже своје потребе, допадање или недопадање. О1.ЕЈ.2.4.2. Тражи помоћ или указује на проблем у комуникацији (нпр. Тражи да се нешто понови или појасни) О1.ЕЈ.2.4.3. Именује и даје кратак опис ствари из свог окружења (боја,величина,број).
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	- Портфолио - задачи за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника - Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	- Водич за наставника за предмет ... - Материјал за полазнике за предмет ... - Материјал на CD за наставнике и полазнике - Посебно припремљени материјали

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Поздрављање и упознавање	2	
	1. БЛОК	Поздрављање и упознавање		2
2.ТЕМА		Лични подаци	12	
	1.БЛОК	Посао		3
	2.БЛОК	Породица		3
	3.БЛОК	Обнављање и утврђивање		6
3.ТЕМА		Једноставна упутства	3	
	1.БЛОК	Упутства у учионици и ван ње		3
4.ТЕМА		Бројеви	14	
	1.БЛОК	Бројеви 1-20		2
	2.БЛОК	Године старости		2
	3.БЛОК	Бројеви телефона		2
	4. БЛОК	Обнављање и утврђивање		8
5.ТЕМА		Људи и ствари	12	
	1.БЛОК	Предмети у окружењу		3
	2. БЛОК	Описивање људи и ствари		3
	3.БЛОК	Обнављање и утврђивање		6
6.ТЕМА		Храна и пиће	7	
	1.БЛОК	У ресторану/кафићу/продавници		4
	2.БЛОК	Систематизација градива		3